

PAULA af HEURLIN

SÄVELTAPAILUN
JA NUOTTIOPIN

OPAS

HELSINGISSÄ
KANSANVALISTUSSEURA

SÄVELTAPAILUN JA NUOTTIOPIN OPAS

KANSANOPISTOJA, KANSAN KUO-
ROJA JA ITSEOPISKELUA VARTEN

KIRJOITTANUT
PAULA af HEURLIN

HELSINGISSÄ
KANSANVALISTUSEURA

**Painettu Jyväskylässä 1917
Sydän-Suomen kirjapainossa**

Alkulause.

Yleisen musiikkiharrastuksen kansanopistojen, kansan-kuorojen y.m. työn kautta yhä laajetessa maassamme on samalla nuorten musiikkiharrastajain halu saada oppia tuntemaan musiikkiopin ensimmäisiä alkeita herännyt. On luonnollista, että kukin kuorolaulajakin tahtoo oppia ymmärtämään säveljärjestelmää ja nuottikirjoitusmerkkejä edes niin paljon, että hän voi itseksensä saada nuoteista selville joitakin helppoja lauluja, — joko ilman soittonkonetta tai ainakin sellaisen avulla.

Nykyään on jo saatavissa monenlaisia pieniä, helppotajuisia musiikkiopin alkeita esittäviä kirjasia sekä kouluja ja opistoja että itseopiskelua varten.

Tähän saakka ilmestyneissä kirjasissa ei ole mielestäni kuitenkaan otettu huomioon sitä, että ainoa tehokas tapa, jolla voi oppia ymmärtämään musiikin teoriaa on, että sitä ei opeteta — tai opita — irrallisena tietämisenä ja muistamisena, vaan heti kohta kohdalta käytäntöön sovitettuna. Ainoastaan siis laulajan tai soittajan oman toiminnan avulla musiikin teoria voi hänelle selvitä ja tulla täysin omaksi tietämiseksi.

Eräässä musiikkiopissa on tätä otettu huomioon. Lectori P. J. Hannikainen on toimittamassaan Kansakoulun Musiikkiopissa antanut oppilaille suoritettavaksi suuren

joukon „harjoitustehtäviä, joita suorittamalla oppilas tarkemmin perehtyisi opittavaan aineeseensa, kuin vaan pelkällä lukemisella“. Nämät tehtävät supistuvat — osaksi syistä, jotka tekijä mainitsee alkulauseessa, — vain kirjoitustehtäviin.

Ennen kaikkea olisi kuitenkin mielestäni koetettava saada oppilaita suorittamaan laulu- tai soittotehtäviä, siis tehtäviä, jotka kehittävät laulukorvaa ja musiikkiaistia.

Koulussa tämä laulutunnilla opettajan neuvonnan avulla tulee suoritetuksi. Mutta koulun ulkopuolellakin on nuottopinin opetus perustettava opiskelijan omiin havaintoihin hänen itsensä laulaessa. Opiskelijoita on kirjallisten neuvon avulla saatava laulamaan ja siten käsittämään sävelsuhteita. Nykyisen opetusopin erittäin tärkeänä pitämä itsetoiminnan periaate on siis tässä opetuksen perustana. Samalla tulee toteutetuksi toinenkin nykyisen opetusopin tärkeimpiä vaatimuksia, se, että opetuksen on lähdettävä havainnollisista, konkreettisista ilmiöistä. Sävel on se havaintopohja, josta laulunopetuksessa opetuksen tulisi lähteä. Vaikkakin mielestäni tätä ei voi toteuttaa koulussa, koska sävel tuntuu olevan ainakin kansakoulun oppilaille niin sanoakseni liian abstraktinen käsite, voisi luullakseni hyvällä menestyksellä saada täysikäistä nuorisoa suorittamaan tätä. Heillä on siihen paljon edellytyksiä.

Musiikkiopin opiskelijoita on siis heti alusta alkaen saatava laulamaan ja laulustaan tekemään havaintoja.

Voitaneen kysyä, onko tämä mahdollista. Onko taiketa siitä, että kirjan tehtävät suoritetaan oikein? Tu-

leeko edes ensimmäinen tehtävä lauletuksi siten, että kuultaviin tulee duuriasteikko, kuten on tarkoitettu?

Luullakseni tämä olisi ilman mitään muita musiikkiopinnoita tai johtoa ainoastaan harvoissa poikkeustapauksissa sellaisenaan mahdollista. Mutta nykyinen nuoriso on jo kansakoulussakin saanut siksi paljon musiikillista alkuopetusta, että siihen voi perustaa jatkuvaa itseopiskelua. — Kansanopistoissa ja muissa opistoissa voivat nuoret saada opettajiltaan paljon apua tässä työssä. Samoin antanevat kuorojen johtajat tarvittaessa neuvoja kuorolaisilleen. — Voitaisiin kenties myös ajatella jonkun viikon kestävien laulukurssien järjestämistä eri paikkakunnille, jolloin itseopiskelutyö pantaisiin hyvälle alulle. Vuosikauden itseopiskelutyön jälkeen voitaisiin ehkä taas panna toimeen kuulustelukurssit, jolloin hämäräksi jääneet seikat selviäisivät ja työn tulokset tulisivat todetuiksi.

Vaikka siis tuntuu selvältä, minkä tapaisen tällaisen pienen nuottiopin oppikirjan tulisi olla, tuottaa sen valmistaminen kaikissa tapauksissa vaikeuksia. Sen todistaa jo sekin, ettei ole ennen tällaista koetta tehty. — Mutta tähän on luullakseni syynä myös se, että käytännössä olevat säveltapailujärjestelmät ovat itseopiskeluun liian vaikeat. Kun koulutyössäni olen muutamina vuosina käyttänyt säveltapailujärjestelmää, joka mielestäni on kyllin helppo tähänkin tarkoitukseen, olen uskaltanut ryhtyä tähän työhön.

Ne, jotka tuntevat n. s. Wegeliuksen kaavajärjestelmää, huomaavat helposti, että tässä käytetyt kaavat ovat tavallaan mukailua niistä. 5:s ja 6:s kaava ovat mollin tähden muutetut. 3:s ja 4:s kaava ovat lehtori A. Törn-

uddin muodostamat, jota paitsi kaavat ovat täällä rytmillisinä. Mollin kaavat ovat toisten periaatteiden mukaan muodostetut kuin sekä Wegeliuksen että n. s. Anjoun järjestelmässä.

Asian luonnosta seuraa, että tällainen opas ei voi olla järjestelmällisesti laadittu, koska nuottio pillisten seikkojen tulee selvitä suoritettavien tehtävien ohella. Tietojen järjestämiseksi ja kokoamiseksi on eri lukujen lopussa „kertauksia“, jotka yhteensä muodostavat jonkunlaisen kokonaisuuden.

On luonnollista, että kirjasessa on esitetty ainoastaan musiikkiopin aivan ensimmäisiä alkeita. Tässä on sananmukaisesti enemmän nuottiooppia, kuin musiikin teoriaa. — Jos tällainen opiskelutapa näyttää tuottavan tyydyttäviä tuloksia voitaneen suunnitella tähän jatkoa, jolloin tulisi käsiteltäväksi alkeismuodot, intervallit ja tavallimmat soinnut.

Oppiaineksena olen käyttänyt tässä Kansanopiston Laulukirjan (3:s uudistettu laitos) lauluja, koska se lienee enimmin levinnyt laulukokoelma kansamme nuorison keskuudessa. Olisi ollut ehkä käytännöllisempää valita joku koululaulukirja, jossa olisi enemmän aivan helppojakin lauluja. Kun tässä opittavien laulujen kuitenkin tulee olla mielenkiintoisia täysikäiselle nuorisolle, lienee edullisinta perustaa esitys nuorisolle aiottuun teokseen. Olisi kuitenkin erittäin suotava, että harjoitusaineiston lisäämiseksi käytettäisiin tämän ohella jotakin järjestelmällisesti toimitettua koululaulukirjaa, esim. A. Törnuddin Koulun laulukirjaa tai allekirjoittaneen Kansakoulun uutta laulukirjaa.

Kansanopiston Laulukirjassa on koko joukko lauluja, jotka ovat liian vaikeat opittaviksi ja laulettaviksi ilman säestystä. Ne ovat tässä kirjassa jääneet mainitsematta. En ole myöskään maininnut kaikkia lauluja, jos niitä joissakin sävellajeissa on hyvin runsaasti.

Tavallisimmissa, yleisesti tunnetuissa, maakunta- y.m. lauluissa olen tahtonut huomauttaa niistä kohdista, jotka yleensä lauletaan väärin, jotta nuoriso itseopiskelullaan-kin koettaisi poistaa virheet.

Jos tämä kirjanen osaltaan edes hiukan voisi herättää nuorisossamme harrastusta lisäopintoihin musiikin alalla, olisi sen tarkoitus saavutettu.

Helsingissä syyskuulla 1917.

PAULA af HEURLIN.

Muutamia neuvoja äänenmuodostuksessa.

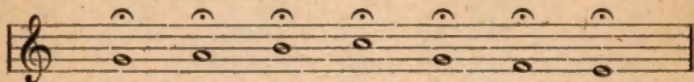
On koetettava laulaa niin kauniisti kuin suinkin, nim. siten, että ääni on mahdollisimman vapaa, luonteva ja kirkassointuinen.

Laulettaessa on käytettävä n. s. palleahengitystä. Nenän ja henkitorven kautta on vedettävä ilmaa keuhkoihin niin syväälle, että ne laajetessaan painavat pallean, (rinta- ja vatsaontelon välillä olevan lihaksen) alaspäin. Silloin työntyy vatsa hiukan ulospäin, joten vatsan liikkeen avulla voidaan huomata pallean liikkuminen. Oikeata palleahengitystä ihminen tiedottomasti käyttää selällä maatessaan. Samanlaista hengittämistä on sitten opittava käyttämään tiedollisesti, sitä on harjoitettava seisolta ja istualta. Laulajan asennon tulee olla luonnollisen suora, rinta hiukan koholla, mutta ei jännitettynä, eikä käsivarret tai niskakaan pinnistettynä. Hengitettäessä pidetään rinta ja olkapäät aivan liikkumatta. Mutta vatsan lihasten täytyy tottua toimimaan, pullistamaan vatsaa ulospäin tai vetämään sitä sisäänpäin. Silloin palleakin toimii. — Oikea palleahengitys antaa kantavuutta ja voimaa eli tukea lauluäänelle.

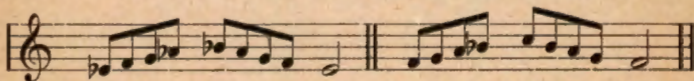
Kaulalihaksia ei saa mitenkään pinnistää. Harjoitettaessa on laulettava jotakuinkin hiljaa, ja ainoastaan hengityksen tukeella tulee antaa voimaa äänelle.

Äänen tulee keveänä ja vapaana tulla ulos suusta.

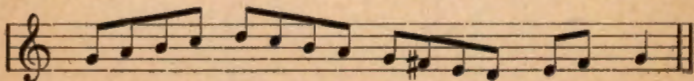
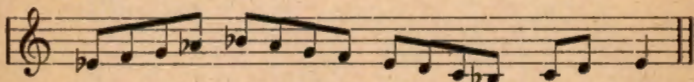
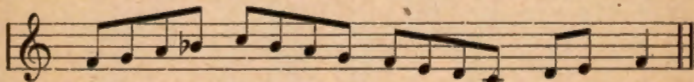
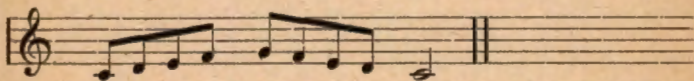
Harjoitetaan eri ääniharjoituksia noin 2—3 minuuttia ennen joka varsinaista lauluharjoitusta. Näiden harjoitusten ohella sopivat alussa parhaiten käytettäväksi m- ja n-kerakkeet, sekä, sellaiset ääntiöt, jotka vievät huu- let eteenpäin, siis: u, y, o.

mu
ny
mo

mu
no
my

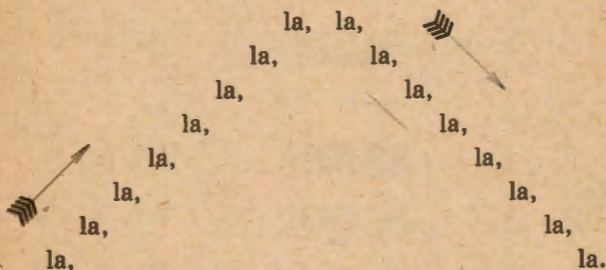
Ges As B Des Es Ges As B Des Es Ges As B
 Fis Gis Ais Cis Dis Fis Gis Ais Cis Dis Fis Gis Ais

Nuottitaulu.

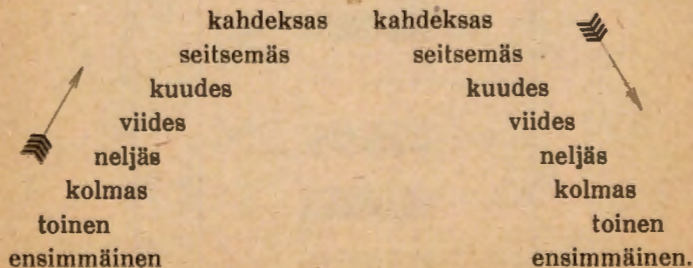
I luku.

Laulakaa mielivaltaisesti valitusta jokseenkin matalasta sävelestä alkaen *la*-tavulla 8 säveltä ylöspäin ja taas samat sävelet alaspäin:

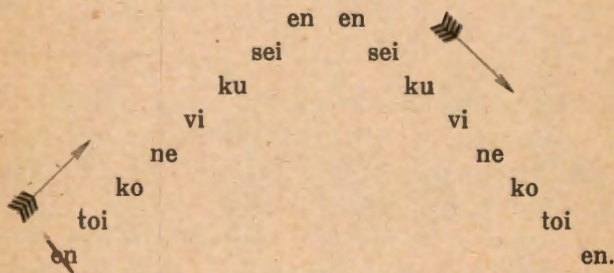

(Kukin harjoitus on laulettava niin monta kertaa, että sen osaa aivan sujuvasti).

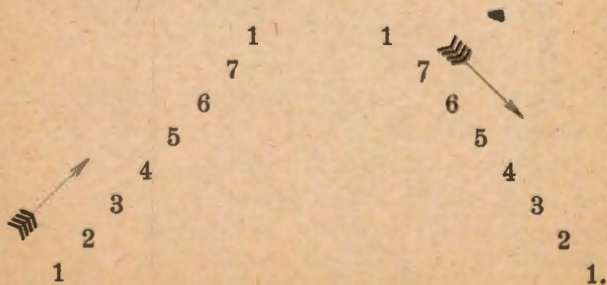
Sitten lauletaan samat sävelet, mutta käytetään sanoina järjestyslaskusanoja. 1—8:

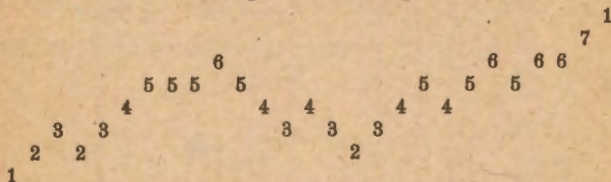
Näin pitkät nimet ovat hankalat laulaa. Lyhennetään ne siksi. Laulakaa siis taas sama sävelmä seuraavia lyhyitä nimiä käyttäen. Tässä on kuitenkin huomattava, että kahdeksas sävel sointuu samalla tavalla kuin ensimmäinen, vaikka korkeammalla alalla. Seitsemännen jälkeen tulee siis uudestaan ensimmäinen. Lauletaan:

Koska näitä säveliä näin voi nimittää numeroilla, niin merkitkäämme ne myös numeroilla. Seuraava harjoitus lauletaan aivan samoin kuin edellinen:

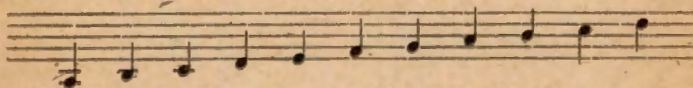

Koettakaa nyt laulaa seuraavien numeroiden mukaan. Kuten huomaatte on tässä laulettava milloin samaa säveltä kerraten, milloin asteittain (nim. järjestyksessä seuraavaan säveleen) ylöspäin tai alaspäin.

Kirjoittakaa paperille samanlaisia harjoituksia ja koettakaa laulaa ne. Suurella tarkkuudella on koetettava huomata, että merkitty sävel tosiaankin tulee lauletuksi, ettei siis lauleta liian paljon ylös- tai alaspäin.

Mutta säveltä ei yleensä merkitä numerolla, vaan *nuotilla*, . Nuotit kirjoitetaan *viivastolle*, jonka muodostaa 5 vaakasuoraa viivaa ja niiden 4 väliä. Nuottia kirjoitetaan sekä viivoille että väleihin ja viivaston ylä- ja alapuolelle. Elleivät viivaston viivat riittää, käytetään sen ylä- ja alapuolella lisäksi pieniä *apuviivoja*.

Sekä viivat että välit lasketaan eli nimitetään alimasta alkaen, siis:

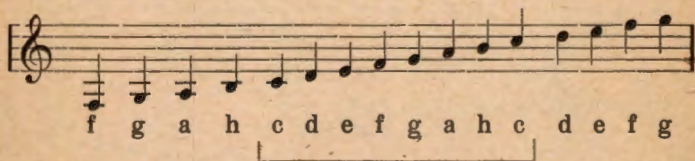
viides viiva,	_____
neljäs viiva,	neljäs väli,
kolmas viiva,	kolmas väli,
toinen viiva,	toinen väli,
ensimmäinen viiva,	ensimmäinen väli,

Nuotit saavat seuraavat nimet: *c, d, e, f, g, a, h*. Useampia, kuin nämä 7, ei tarvita, koska 8:s sävel on sama kuin 1:nen korkeammalla alalla, 9:s sama kuin 2:nen j.n.e. Siis tulee h-nuotin jälkeen ylöspäin mennessä taas *c, d*, — —. Samoin on ennen *c:tä* *h, a, g*, — —.

Viivaston alkuun kirjoitetaan ensin *nuottiavain*, joka osoittaa jonkun määrätyn sävelen nuotin paikan viivastolla.

Tavallisin laulunnoteissa käytetty nuottiavain on *g-avain*, , joka määrää *g*-nuotin paikan toiselle viivalle. Sen mukaan voidaan määrätä kaikkien muidenkin nuotien paikat.

Saamme siten:

Laulakaa *c:stä c:hen* samoja säveliä, kuin edellisissä harjoituksissa, mutta tässä nuottien varsinaisilla nimillä.

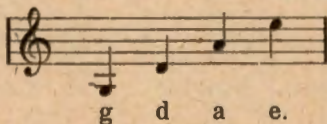
Koettakaa hakea *nuottitaululta*, (siv. 11), johon on merkittynä pianon tai harmonion *koskettimet*, miten tämä äsken laulamanne säveljakso olisi soitettava.

On valkoisia ja mustia koskettimia. Edelliset ovat vierekkäin, mutta jälkimmäiset ovat ryhmissä: vuorotellen 2 ja 3 mustaa kosketinta kussakin ryhmässä. Sävelet *c, d, e, f, g, a, h* soitetaan valkoisilla koskettimilla. *C*-kosketin on kahden mustan koskettimen vasemmalla puolella.

„Soittakaa“ nuottitaululta ja laulakaa samalla uudestaan c:stä c:hen edes takaisin.

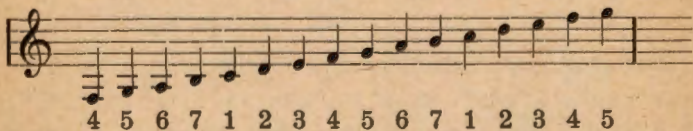
Jos käytettävänä on oikea soittokone, piano, harmonio tai virsikantele, niin koettakaa soittaa tämä säveljakso sillä.

Myöskin viululla voi sen soittaa. Viulun kielistä matalimman sävel on matala g ja toisten järjestyksessä d, a, (korkea) e, jotka merkitään:

Numeronimillä laulettaessa saa c tässä nimen en (ensimmäinen).

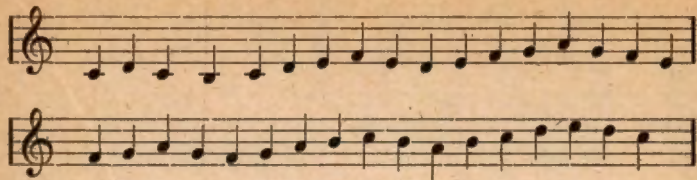
Numeroilla merkittynä tulee siis:

C on tämän säveljakson *perussävel*.

Laulakaa numeronimiä käyttäen näiden nuottien mukaan niin korkealle ja matalalle kuin voitte, aina kuitenkin alkamalla perussävelestä, c:stä, ja myös päättämällä siihen.

Kirjoittakaa paperille tai vihkoon seuraavat nuotit ja merkitkää nimet ja numerot niiden alle.

Laulakaa tämä harjoitus sekä nuotti- että numeroni- millä, kunnes se menee sujuvasti. Koettakaa „soittaa“ nuottitaululta sama, samalla taas laulaen.

Kaikkia säveliä ei yleensä lauleta yhtä lujasti, vaan toiset saavat laulettaessa painon eli *iskun* eli *koron*, toiset lauletaan heikommin, ovat *iskuttomia*. Osoittamaan, minkä nuottien sävelet ovat iskullisia, minkä iskuttomia, jaetaan laulu tai harjoitus pystysuorilla, koko viivaston poikki vedetyillä viivoilla, *tahtiviivoilla*, pieniin osastoihin, joiden nimi on *tahti*. Seuraavassa pienessä laulussa on kussakin tahdissa kaksi nuottia. Kussakin tahdissa on tässä kaksi *tahtiosaa*, joka merkitään siten, että :n jälkeen kirjoitetaan viivaston yläosaan 2. — Laulun (tai harjoituksen) loppuun tulee aina kaksi tahtiviivaa.

Aika.

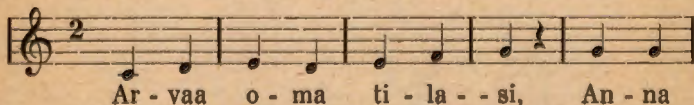
The image shows musical notation for the song 'Aika'. It consists of two staves in G-clef. The first staff has a time signature of 2 and contains the notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4, B3, A3, G3, F3, E3, D3, C3. The second staff contains the notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4, B3, A3, G3, F3, E3, D3, C3. The lyrics are: Ai - ka ku - luu ar - vel - les - sa, Päi - vä
pää - tä kää - nel - les - sä.

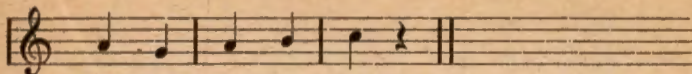
Laulakaa tämä harjoitus ensin taas sekä nuotti- että numeronimillä. Vasta sitten kun harjoitukset siten käyvät sujuvasti ja varmasti, koetetaan laulaa ne sanoilla. Samoin tämä, kuten yleensä kaikki seuraavat harjoitukset „soitetaan“, s. o. haetaan nuottitaululta vastaavat koskettimet. Laulakaa tahdin ensimmäisen nuotin sävel lujemmin kuin toisen. Se saa iskun.

Jotta tottuisitte huomaamaan, t. s. mittaamaan sävelten *kesto*a eli pituutta, siis sitä aikaa, joka kuluu jokaisen sävelen laulamiseen, niin totuttautukaa „naputtamaan tahtia“. Se tapahtuu paraiten siten, että oikean käden nyrkin päällä naputatte hiljaa pöytää vastaan. Käsi taipuu hiukan ranteesta ylös. Tämä liike on opittava hyvin varmasti, joten naputusten välit ovat täsmälleen yhtä pitkät. Iskunaputus on naputettava lujemmin. — Yleensä ei naputeta, vaan *viitataan tahtia*, s. o. tehdään määrättyjä liikkeitä kädellä ja käsivarren alaosalla. Tämä onkin välttämätöntä esim. kuoron johtajalle, jonka käden liikkeitä kaikkien laulajien tulee nähdä. Mutta itsekseen harjoitettaessa on valittava mahdollisimman helppo liike. Sellainen lienee naputtaminen nyrkin päällä.

Laulakaa uudestaan edellinen harjoitus samalla hiljaa naputtaen tahtia. Kunkin sävelen näistä tulee olla täsmälleen yhtä pitkä kuin toinen on.

Neuvo.

ar - vo toi - sel - le.

Tässä harjoituksessa tulee taas kaksi tahtiosaa eli naputusta joka tahtiin. Mutta 4:nnessä ja 8:nnessä tahdissa on vain yksi nuotti ja sen lisäksi merkki ♩. Tämä merkki on *tauco* eli *paussi*, joka määrää, että laulajan tulee olla vaiti yhden naputuksen aika. Tauco eli paussi on siis vaitiolon merkki. Mutta se ei merkitse pysähtymistä. Ajatuksissa on laskettava yhä edelleen ja samoin on naputettava tahtia yhä edelleen. — Laulakaa tämäkin harjoitus molempia nimiä käyttäen, aina tahtia naputtaen.

Tule.

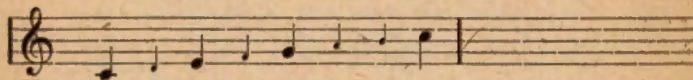
Tu-le ko-tiin, kar-ja-ni, Riennä vaan no-pe-aan.

Tässä harjoituksessa tulee myös 2 osaa eli naputusta joka tahtiin. Kuitenkin on parissa tahdissa vain yksi nuotti. Tämä nuotti, ♩, (avopää ja kaula) on arvoltaan *puolinuotti*. Sen mukaan sävel on laulettava kaksi kertaa niin pitkäksi kuin ennen käyttämämme nuotin (♩) mukaan. ♩ on arvoltaan *neljäsosanuotti*. ♩ saa siis kaksi naputusta silloin, kun ♩ saa yhden. ♩ on siis yhtä paljon kuin ♩ ♩.

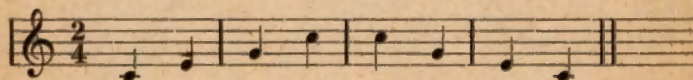
Koska kukin tahtiosa viimeisessä laulussa on neljäsosanuotin arvoinen, on sen alussa merkittynä 2:n alle 4. Sanotaan silloin, että tässä harjoituksessa *tahtilaji*

on kaksi neljättäosaa, se merkitsee, että kussakin tahdissa on 2 osaa, joista kumpainenkin on $\frac{1}{2}$:n arvoinen.

Laulakaa

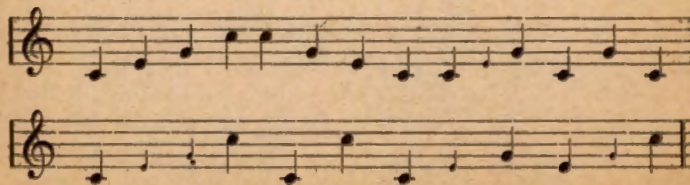

siten, että laulatte suurten nuottien sävelet (c, e, g, c, eli 1, 3, 5, 1) lujasti, mutta välillä olevien pienten nuottien sävelet hiljaa ja yhä hiljemmin, kunnes voitte jättää ne kokonaan pois ja laulaa vain

Tämä sävelmä on *kolmisointu*. Kolmisoinnun muodostaa joku sävel, *perussävel*, sen kolmas ja sen viides sävel. Lisäksi voidaan laulaa niiden kertauksia korkeammassa tai matalammassa sävelalassa, (esim. tässä korkea c).

Harjoittakaa löytämään kolmisoinnun kaikkia säveliä missä järjestyksessä hyvänsä, ensin siten, että laulatte hiljaa tai ajattelette välillä olevaa kolmisoinnun säveltä, sitten suorastaan kukin sävel. (Pienten nuottien sävelet hiljaa).

Opetus.

O - ta vas-taan va - roi - tus, O - jen -
nuk-seks' o - pe - tus.

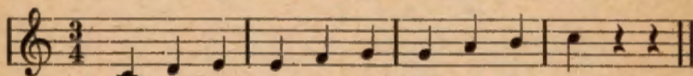
Aina vaan harjoitetaan tahtia naputtaen ensin numeroja nuottinimillä, ja vasta sitten sanoilla. Mutta sanoillakin lauletaessa on huolella tarkattava nuottien kulkua: milloin ylös-, milloin alaspäin, milloin samaa nuottia kerraten; samoin sävelet seuraavat toisiaan: milloin ylös-, milloin alaspäin, milloin sama sävel kerrattuna.

Vuodenaikain antimia.

Sa - nos, mi - tä Poh - jo - laan Ke - vät
tuo - pi tul - les - saan. Kuk - ki - a,
kuk - ki - a, pal - jon kuk - ki - a.

Tässä laulussa muut sävelet seuraavat toisiaan asteittain, mutta 5:s tahti alkaa 5:nnen sävelen jälkeen ensimmäisestä sävelestä. Tämä perussävel on siksi tarkoin painettava mieleen ja pidettävä mielessä, jotta sen siten löytäisi.

Innolla.

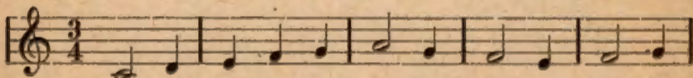

In-nol-la, tar-mol-la, huo-lel-la vaan
käykäämme toi-täm-me toi-mit-ta-maan.

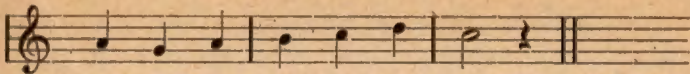
Tässä harjoituksessa on tahtilaji *kolme neljättäosaa*. Kuhunkin tahtiin tulee siis 3 osaa eli naputusta. Ensimmäinen tahtiosa saa tässäkin iskun; sitä seuraa 2 iskutonta tahtiosaa. — Ennenkuin laulatte tämän, harjoitkaa naputtamaan 3 naputusta: ensimmäinen on luja, iskullinen, toinen ja kolmas heikkoja, iskuttomia. Mutta kaikilla on sama kesto, kaikkien välit ovat yhtä pitkät.

Tästä lähtien on aina ensin tarkattava, mikä tahtilaji harjoituksessa tai laulussa on. On silloin parasta ensin naputtaa sitä tahtilajia muutamia kertoja, erikoisesti tarkaten iskuja.

Opistoon.

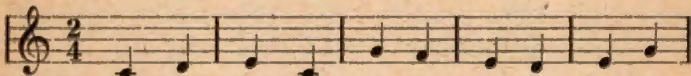
Nuor-ten par-vi nyt syk-syn tul-len Taas-kin
Voi-min reip-pa-hin, in - to - mie-lin Tie-don

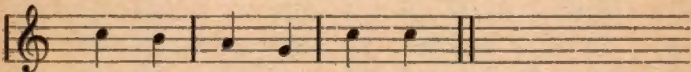
o - piis - ton suo - ji - hin saa,
aar - tei - ta ko - ko - a - maan.

Tahtilaji on kolme neljättäosaa. Kussakin tahdissa on siis 3 osaa, mutta useassa paikassa 2 osaa on sulautunut yhteen, on laulettava ne siis yhdeksi pitkäksi säveleksi, joka saa kaksi naputusta ja joka merkitään $\text{♪} - \text{♪}$ saa tässäkin yhden naputuksen.

Lennä lintu.

Len - nä, len - nä lin - tu - se - ni, Tu - le

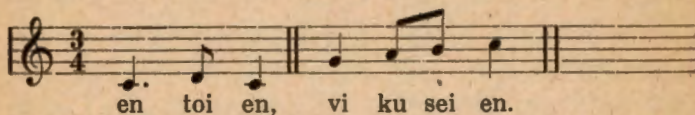

tän - ne tut - tu - se - ni.

Tässä laulussa muut sävelet seuraavat toisiaan asteittain, mutta 5:s ja 1:nen tulevat hyppäyksittäin. Nämä sävelet voidaan oppia löytämään kahdella eri tavalla. Voidaan hyvin hiljaa laulaa tai vain ajatella välillä olevia säveliä. — Toinen keino on seuraava. Opitaan avuksi pieni sävelmä, joka alkaa tapailtavana olevasta sävelestä ja päättyy perussäveleen. Tällaista pientä sävelmää sanotaan *kaavaksi*. — Kaavat on opittava niin hyvin, että milloin tahansa voidaan laulaa mikä kaava hyvänsä.

Kaavoja on vaikea oppia itsekseen. Jos siksi voitte saada apua niiden oppimiseen, niin siitä on Teille suuri helpotus. Mutta ellette voi, niin taidatte ehkä itsekseenkin suurella tarkkuudella oppia ne.

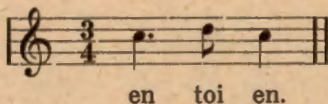
Merkitään tähän 1:sen ja 5:n:n sävelen kaavat.

Kaavoissa on käytetty tahtilajia $\frac{3}{4}$. Muuten tässä on lisäksi sellaisia merkkejä, joiden merkitystä vasta myöhemmin selitetään. — Kaavojen ohella käytetään lauletaessa yksinomaan numeronimiä. Samoin lauletaan vastedes kaikki harjoituksetkin vain numeronimillä.

Ensimmäiseen kaavaan kuuluvat sävelet 1, 2, 1. Mutta näitä ei lauleta yhtä pitkiksi. En lauletaan niin pitkäksi, että toi tulee vasta toisen naputuksen jälkeen. Kolmas sävel (taas en) lauletaan kolmannelle naputukselle. — Oppikaa tämä kaava aivan hyväksi.

Lauletaan samalla tavalla korkea 1:n:n kaava:

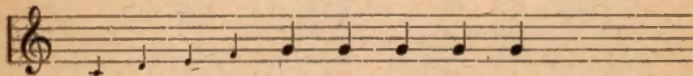

Laulakaa nyt vuorotellen monta kertaa matala 1:n:n kaava ja korkea 1:n:n kaava, kunnes ne menevät hyvin sujuvasti.

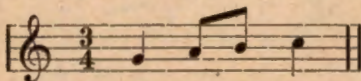
Opitaan sitten 5:s kaava. Kuten kaavan nuoteista huomataan kuuluu siihen neljä säveltä. Mutta kaikki nämä

sävelet eivät ole laulettavat yhtä pitkiksi, vaan ku ja sei lauletaan niin nopeasti, niin lyhyiksi, että ne tulevat molemmat toiselle tahtiosalle. Vi-sävel tulee siten ensimmäiselle naputukselle, ku ja sei toiselle, ja en kolmannelle.

Laulakaa ensin seuraava säveljakso, (pienien nuottien mukaan hiljaa).

sitten kaava

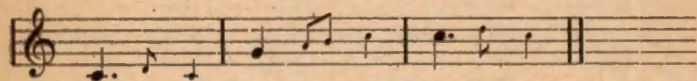

vi ku sei en.

Tämä kaava lauletaan taas monta kertaa, kunnes se oikein painuu mieleen.

Koettakaa sitten laulaa näitä oppimianne kaavoja missä järjestyksessä hyvänsä.

Kun ne sujuvat hyvin, ajatellaan koko kaavaa, mutta lauletaan vain kaavan ensimmäinen sävel:

näitä taas missä järjestyksessä hyvänsä.

Nyt voitte ehkä laulaa edellä olevan laulun.

Nuottinimien oppimiseksi „soitetaan“ kaikki harjoitukset myös aina (joko nuottitaululta tai soittokoneella).

Laula.

Lau - la mul - le lau - lu - si, An - nan
sul - le lah - ja - ni.

Tätä laulua varten on edellisten lisäksi opittava 3:s kaava:

ko ne toi en.

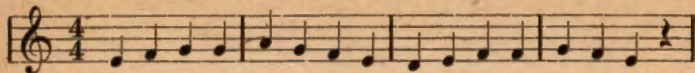
Sitä harjoitettaessa on ajateltava ja alussa laulettavakin seuraavaa säveljaksoa

Tahti on tässä samanlainen kuin 5:nnessä kaavassa; kaksi keskimmäistä säveltä lauletaan siis samalle (toiselle) naputukselle. — Kun kaava osataan hyvin, ajatellaan koko kaavaa, mutta lauletaan vain sen ensimmäisen sävel.

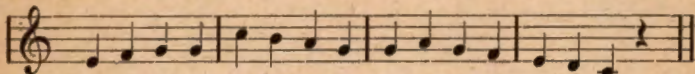
Harjoitetaan sitten kaikkia jo opittuja kaavoja missä järjestyksessä hyvänsä.

Laulakaa seuraava harjoitus jo opittuja kaavoja ajatellen.

Omat maat.

Omat maat on armahimmat, Omat metsät mieluisat.

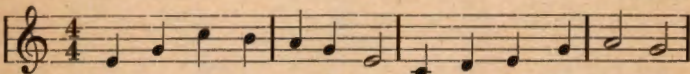
Kurki-hirren oman al-la Työt ja toimet rattoisat.

Tässä laulussa on tahtilaji $\frac{4}{4}$. Tulee siis 4 osaa eli napatusta joka tahtiin, ja kukin osa on $\frac{1}{4}$ arvoinen.

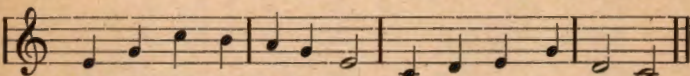
Neljä napatusta napatetaan siten, että ensimmäinen saa lujan iskun, toinen on iskuton, kolmas saa heikon iskun ja neljäs on iskuton. Jos merkitsemme iskut pienillä hakasilla, kuten on tapana, tulee 4 napatusta merkittäväksi näin: $\overline{\text{♩}} \overline{\text{♩}} \overline{\text{♩}} \overline{\text{♩}}$. — Harjoittakaa tarkkaan tätä iskutusta napatuksessa.

Iitalaulu.

M. Nyberg.

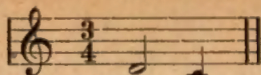

Hil-jaa, hil-jaa, il-ta on, Tai-vas tum-me-nee-pi,

Luonto tyyntyy le-po-hon, Maa jo him-me-nee-pi.

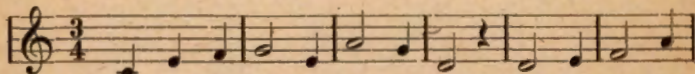
Tässä laulussa ei ole muuta uutta kuin, että entisten lisäksi on opittava 2:nen kaava:

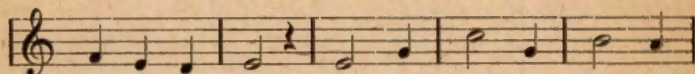
toi en.

♪ saa tässä kaavassa kuten tavallisesti 2 naputusta,
♪ yhden.

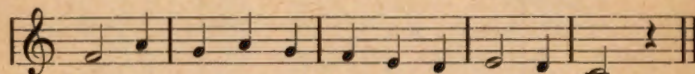
Rauhala.

Ran-nal-le lammen, kor-pe-hen Rau-han pir-tin

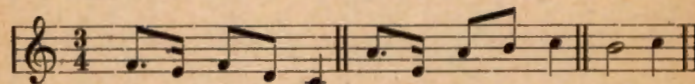

pie-noi-sen teen. Siel-lä on-ni rie-mui-

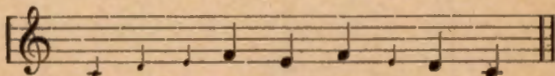
nen On säi-ly-vä ai-ka-na mels-kei-den.

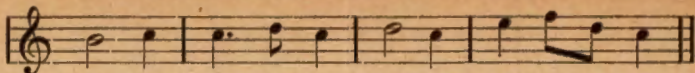
Tätä laulua varten on opittava kaikki kaavat, nim.
entisten lisäksi 4:s, 6:s ja 7:s.

ne ko ne toi en, ku ko ku sei en, sei en.

3:s kaava harjoitetaan seuraavasti:

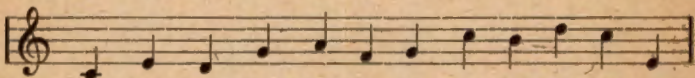

sei en, en toi en, toi en, ko ne toi en.

Kaikkia näitä kaavoja on harjoitettava sekä perätysten että missä järjestyksessä hyvänsä, (silloinkin tahdissa)

Laulakaa seuraavanlaisia harjoituksia, ensin kaavoilla tahdissa, sitten ilman kaavoja.

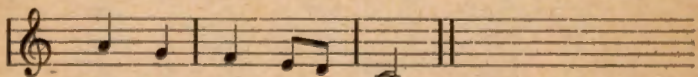
j. n. e.

Tässä kirjassa käytetty säveltapailujärjestelmä perustuu näihin oppimiinne kaavoihin. Olisi kuitenkin hyödyllistä harjoittaa helppoja lauluja joskus sitenkin, että koettaisitte löytää säveliä ajattelemalla asteittain välillä olevia säveliä.

Laiskuri.

Ai - na lais - ka ai-kees-sa on, To - si

työ-hön tai - do - - ton.

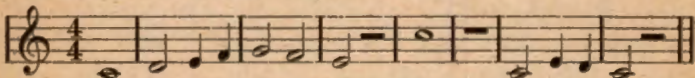
Tämän laulun tahtilaji on $\frac{2}{4}$. Tulee siis 2 osaa eli naputusta joka tahtiin. Kolmannessa ja seitsemännessä tahdissa on kumpaisessakin 3 nuottia. (umpipää, kaula ja lippu), on kahdeksasosanuotti, jonka arvo on puolet :sta. :n mukaan lauletaan niin lyhyt sävel, että tulee kahdella :lla merkittyä säveltä samalle tahti-osalle. Jos, kuten 7:nnessä tahdissa, tahdotaan osoittaa, että molemmat sävelet tulevat samalle tavulle, yhdistetään -nuotit viivalla. (Muutamissa laulukirjoissa nuotit ovat näin yhdistettyinä, jotta helposti heti nähtäisiin, mitkä nuotit kuuluvat samalle tahtiosalle).

(Huomatkaa 5:tä ja 3:tä kaavaa, joiden keskimmäiset sävelet ovat merkittyinä :lla).

L. 76.*) Äitini.

Tahtilaji on $\frac{3}{8}$. Tulee siis yksi kullekin naputukselle. saa tässä laulussa kaksi naputusta. \uparrow on kahdeksasosanuotin tauko. Laulu alkaa kohotahdilla, jossa on yksi ainoa tahtiosa. Kohotahti on vaillinainen tahti laulun tai laulunosan alussa. Kohotahdilla alkavien laulujen viimeisestä tahdista puuttuu yhtä monta tahtiosaa, kuin mitä kohotahdissa on. Tämän laulun viimeisessä tahdissa on siksi vain eli kaksi tahtiosaa.

Taito.

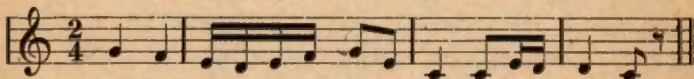

Ei taakaksi tai-to oo, Niin, us-kopa tuo.

*) Kansanopiston Laulukirja N:o 76.

○ (avopää) on *kokonuotti*. Kaikki neljä tahtiosaa yhdistyy sen kohdalla yhdeksi pitkäksi säveleksi, jolle tulee laulettaessa neljä naputusta. — on *kokonuotin tauko* ja — on *puolinuotin tauko*.

Hui, hai.

Hui, hai, hu-li-vi-li poika, Joudutko jo leikkiin.

Kahdella viivalla yhdistetyt nuotit (eli erikseen kirjoitettuina ♪ ♪) ovat *kuudestoistaosuotteja*. Neljä ♪ vastaa -♪.

Kertausta.

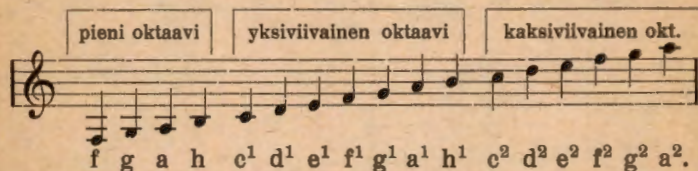
Ääneksi sanotaan kaikkea sitä, mitä kuulolla voidaan tajuta.

Sävel on sellainen ääni, jota voidaan laulaa tai soittaa. Sävelen merkki on *nuotti*. Nuotit kirjoitetaan *viivastolle*. Viivaston lisäksi käytetään sen ylä- ja alapuolella *apuviivoja*.

Nuottien nimet ovat: *c, d, e, f, g, a, h*. H:n jälkeen tulee taas *c*, joten samat nimet kertautuvat läpi koko säveljärjestelmän.

Ryhmää säveliä *c—h* sanotaan *oktaaviksi*. Oktaavit ovat matalimmasta alkaen: *subkontra, kontra, suuri, pieni, yksi-, kaksi-, kolmi-, ja neliviivainen*. Yleensä lauletaan vain neljän keskimmäisen oktaavin säveliä.

Nuottiavain määrää jonkun määrätyn nuotin paikan viivastolla. (*g-avain*) määrää *yksiviivaisen g:n* (g^1) toiselle viivalle. Sen mukaan määrätään muiden nuotien paikat.

pieni oktaavi yksiviivainen oktaavi kaksiviivainen okt.

f g a h c¹ d¹ e¹ f¹ g¹ a¹ h¹ c² d² e² f² g² a².

Sävelten keskenäinen pituus osoitetaan eri arvoisilla nuoteilla.

- kokonuotti,
- puolinuotti,
- neljäsosanuotti,
- kahdeksasosanuotti,
- kuudestoistaosanuotti.

Tauko eli *paussi* määrää vaitioloa määrätyksi ajaksi.

- kokonuotintauko,
- puolinuotintauko,
- neljäsosanuotintauko,
- kahdeksasosanuotintauko,
- kuudestoistaosanuotintauko.

Laulu tai sävelmä jaetaan *tahteihin*, jotka erotetaan toisistaan viivaston poikki ulottuvilla pystysuorilla *tahti- viivoilla*. Tahdit jaetaan *tahtiosiin*. Kahdella numerolla laulun alussa merkitään laulun *tahtilaji*. Ylempi numero

osoittaa, montako tahtiosaa kussakin tahdissa on, ja alempi numero osoittaa, minkä nuotin arvoinen kukin tahtiosa on.

Edellä olevissa lauluissa ja harjoituksissa on käytetty tahtilajeja $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{4}$ ja $\frac{3}{8}$.

Kunkin tahdin ensimmäinen tahtiosa saa *iskun eli koron*.

Vaillinaista tahtia laulun tai laulunosan alussa sanotaan *kohotahdiksi*.

II luku.

Lauletaan:

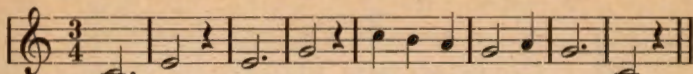
Kevät.

Noin-pa, noin lau-lu soi: Ke-vät-kin
ker-ran meil-le saa.

Yhdistäkää nyt kaarella, \frown , 1:ssä, 3:nnessä ja 7:nnessä tahdissa molemmat (samannimiset) nuotit. Kaari tarkoittaa, että nyt on laulettava niiden nuottien mukaan kussakin tahdissa yksi koko tahdin täyttävä (kolme naputusta kestävä) sävel. Laulakaa harjoitus siten.

Saman voi merkitä toisellakin tavalla, nim. siten, että nuotin jälkeen pannaan *piste*.

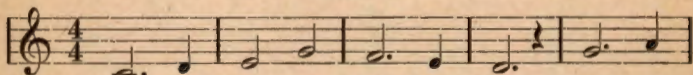
Syksy.

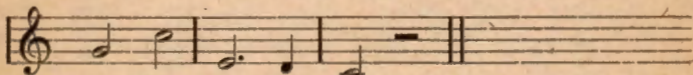
Noin, noin, noin, noin, Syksyinen tuuli soittaa.

Pisteen arvo on puolet sen nuotin arvosta, jonka jälessä se on. Tässä harjoituksessa piste on puolinuotin (♪) jälessä. Se on siis itse neljäsosanuotin (♩) arvoinen.

Huolia.

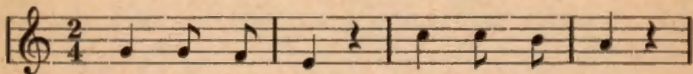
Joll' on paljon halussa, Huoli-

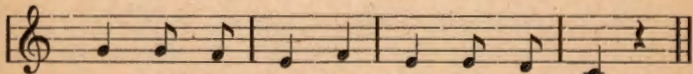
a on hällä vaan.

Puolinuotilla ja pisteellä, ♪, merkityt sävelet ovat laulettavat kolmen naputuksen pituisiksi.

Riennäpä.

Riennäpä näin tännekin päin,

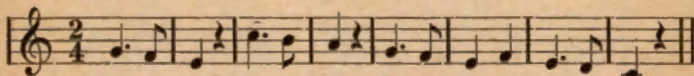

Leikkiä lyöden, laulelennäin.

1:ssä, 3:nnessä, 5:nnessä ja 7:nnessä tahdissa tulee ensimmäiselle tahtiosalle ♩, ja toiselle ♪ ♪. Kun tämä harjoitus on tämmöisenään harjoitettu hyväksi, on se muutettava siten, että näiden tahtien kaksi ensimmäistä (samannimistä) nuottia taas yhdistetään kaarella. Silloin tulee niiden sävel laulettavaksi $1\frac{1}{2}$ tahtiosan pituiseksi. Samojen tahtien viimeinen ♪ lauletaan siten vasta toisen naputuksen jälkeen.

Tämänkin voi merkitä mukavammin pisteen avulla:

Riennä.

Riennä näin tänne päin, Leikit lyöden, laula - en.

Piste on tässä ♪:n arvoinen, koska se seuraa ♩:a.

(Huomatkaa tahtia ja merkintätapaa 1:ssä kaavassa siv. 24!)

L. 60. On nuoruus aika toukojen.

Tahtilaji on $\frac{4}{4}$. Numeroiden sijasta merkitään tämä tahtilaji usein kuten tässä C-merkillä. Laulu alkaa kohotahtilla. Nuotilla ja pisteellä merkityt sävelet lauletaan niin pitkiksi, että tahdin toinen naputus tulee pisteen kohdalle.

L. 117. Tervetultua nuorien liittohon.

Melkein viimeisessä tahdissa on 2 ♪ yhdistettynä viivalla ♪ ♪, joka tarkoittaa tässä, että molempien näiden nuottien sävel on laulettava samalle, *poh-tavulle*. —

Sanojen joukossa 2—6 säkeistössä olevat pikku nuotit tarkoittavat, että niillä paikoin on tahtia muutettava paremmin tavujen pituuteen soveltuviksi.

L. 118. Pien' joukko vain on meitä.

L. 240. Toivotus Suomelle.

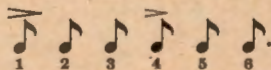
L. 259. Oma maa.

Useilla nuoteilla on tässä kaksi kaulaa, toinen ylöspäin, toinen alaspäin. Eri säkeistöt ovat sen mukaan laulettavat hiukan eri lailla. — Kaari, joka yhdistää kaksi erinimistä nuottia, tarkoittaa, että molempien sävelet lauletaan samalle tavulle, (tässä 3:nnessä säkeistössä).

L. 239. Tää maa on kaunis.

Tahtilaji on $\frac{6}{8}$. Joka tahtiin tulee siis 6 tahtiosaa eli napatusta. Kukin tahtiosa on $\frac{1}{2}$:n arvoinen. $\frac{1}{2}$ kuuluu siis kahteen tahtiosaan. Sen sävel lauletaan kahden napatuksen pituiseksi.

6-jakoisessa tahdissa on 2 iskullista tahtiosaa, 1:nen ja 4:s. 1:nen saa *pääiskun*, 4:s *sivuiskun*:

L. 37. Huokaus.

Tahtilaji on tässä $\frac{6}{4}$, (ei $\frac{6}{8}$, kuten 'on merkitty).

L. 145. Äidinkieli.

Tässä laulussa on kaksi tahtilajia, $\frac{2}{4}$ ja $\frac{3}{4}$. On tarkoin huomattava, missä tahdeissa kumpaakin on käytetty. —

3:nnessä, 5:nnessä ja 6:nnessä tahdissa lopusta lukien on . Nämä molemmat nuotit kuuluvat samalle tahtiosalle, mutta edellisen sävel on laulettava paljon pitemmäksi kuin toisen, joka tulee juuri ennen seuraavaa naputusta.

(Huomatkaa 4:nnen ja 6:nnen sävelen kaavoja siv. 28).

L. 81. Kodista erotessa.

 on *lepomerkki* (eli *fermaatti*), joka määrää, että sävel on laulettava pitemmäksi, kuin mitä nuotin arvo määrää.

L. 262. Vappulaulu.

Pieni viiva nuotin yläpuolella merkitsee, että sävelelle on annettava painoa.

L. 350. Kesäilta.

Kertausta.

Piste nuotin tai tauon jälessä suurentaa sen arvon puolella sen varsinaisesta arvosta.

$$\begin{array}{l}
 \circ \cdot = \circ + \text{p} \\
 \text{p} \cdot = \text{p} + \text{p} \\
 \text{p} \cdot = \text{p} + \text{p} \\
 \text{p} \cdot = \text{p} + \text{p}
 \end{array}$$

Jos nuotin jälessä on kaksi pistettä, saa jälkimmäinen puolen edellisen arvosta.

Tässä luvussa on opittu tahtilajit: $\frac{3}{8}$, $\frac{6}{8}$, $\frac{6}{4}$.

Kaari, \frown , yhdistää nuottien sävelet yhdelle tavulle.

III luku.

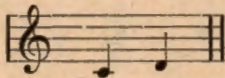
Tutkitaan taas nuottitaulua.

Kuten näkyy ei kaikkien valkoisten koskettimien välillä ole mustaa kosketinta. Sitä ei ole e:n ja f:n eikä h:n ja c:n välillä. Näiden koskettimien sävelet ovat niin lähellä toisiaan, niiden väli on niin pieni, ettei sinne mahdu muuta säveljärjestelmäämme kuuluvaa säveltä.

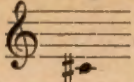
Kahden asteittain toisiaan seuraavan sävelen väliä sanotaan *sävelaskeleksi*. Sellainen pieni sävelaskel, joka on e:n ja f:n sekä h:n ja c:n välillä, on *puolisävelaskel*. Muiden valkoisten koskettimien sävelten välillä on *koko-sävelaskel*.

Mustien koskettimien sävelet jakavat kokosävelaskelet kahteen puolisävelaskeleen. — Opitaan nyt merkitsemään mustien koskettimien sävelet.

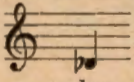
Ajatellaan kokosävelaskelta

Näiden nuottien sävelten välillä olevaa säveltä voidaan merkitä sekä c:n että d:n avulla. Jos käytetään

c-nuottia, on sen eteen pantava *ylennysmerkki*, #, jolloin nuotin nimeksi tulee *cis*, . Cis-sävel on puoli-

sävelaskelta korkeampi kuin c.

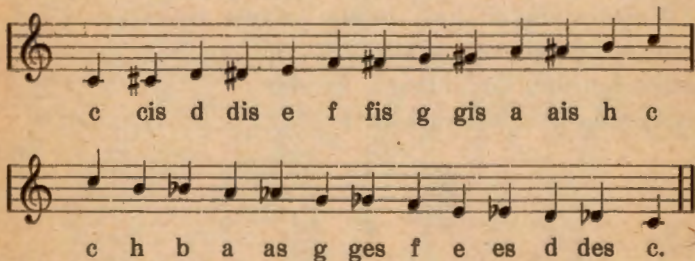
Mutta saman sävelen voi merkitä myös siten, että d-nuotin eteen pannaan *alennusmerkki*, ♭. Nuotin nimeksi tulee silloin *des*. . Des-sävel on puolissävel-

askelta matalampi kuin d.

Se musta kosketin, joka on c:n ja d:n välillä, saa siis nimet *cis* ja *des*.

Hakekaa nuottitaululta muidenkin mustien koskettimien nimet.

Merkitsemme tähän kaikkien valkoisten ja mustien koskettimien sävelet c¹:stä c²:hen. Ylöspäin mennessä käytämme nuottien ohella ylennysmerkkiä, alaspäin mennessä alennusmerkkiä.

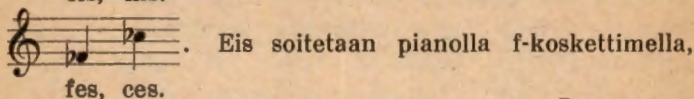
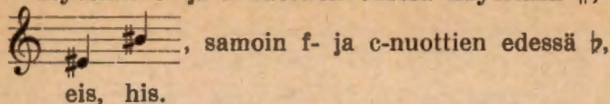

c cis d dis e f fis g gis a ais h c

c h b a as g ges f e es d des c.

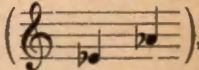
(Tämä harjoitus ei ole tarkoitettu laulettavaksi).

Myöskin e- ja h-nuottien edessä käytetään #,

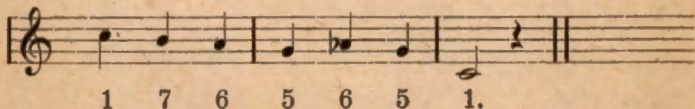
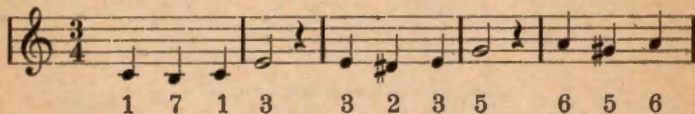
his c:llä, fes e:llä ja ces h:lla.

Huomatkaa, että jos sävelen nimessä on *is*-pääte, niin sävel merkitään nuotin ja ylennysmerkin avulla, mutta

jos nimessä on päätteenä *es* tai vain *s* ()
es, as,

niin sävel merkitään nuotin ja alennusmerkin avulla. Huomatkaa vielä, että \flat h-nuotin edessä muuttaa nimen *b*:ksi.

Mustien koskettimien sävelten laulaminen vaatii tarkkaa huomiota. Niillä ei ole omia kaavoja, vaan ne löydetään lähinnä olevan valkoisen koskettimen sävelen avulla. Olisi nyt harjaannuttava kuulolla tarkkaamaan ja laulamaan puolisävelaskelia.

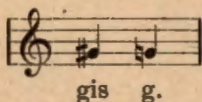

Kuten näistä numeroista huomataan, saa nuotti, jonka edessä on ylennys- tai alennusmerkki, saman numeronimen, kuin jos siinä ei olisi näitä merkkejä. Kolmannessa ja viidennessä tahdissa on keskimmäisen nuotin sävel laulettava puolissävelaskelta korkeammaksi kuin varsinaiset to i- ja vi-sävelet. Helpompaa ja oikeampaa on laulettaessa ajatella, että keskimmäisen nuotin sävel on puolissävelaskelta matalampi kuin kummin puolin olevien nuottien sävel. (Myöskin ensimmäisessä tahdissa on keskimmäisen nuotin sävel, h, puolissävelaskelta matalampi, kuin kummin puolin olevan c-nuotin sävel). Seitsemännessä tahdissa on keskimmäinen sävel, a_s, laulettava korkeammaksi kuin edellinen, g.

„Soittakaa“ tämä harjoitus tarkkaan nuottitaululta. Silloin ehkä yllä selostetut seikat selviävät paremmin.

L. 65. Tutki mua Jumalan!

Tahtilaji on $\frac{4}{4}$. — 11:nessä tahdissa on *palautusmerkki*, \flat , joka hävittää edellä olleen \sharp :n vaikutuksen.

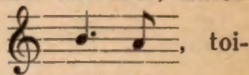
L. 84, a. Jäähyväiset.

L. 114. Marssi.

|| on *kertausmerkki*. Alkuosa on siis laulettava kaksi kertaa.

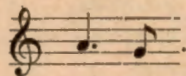
L. 148. Kesäpäivä Kangasalla.

Tämä tuttu laulu lauletaan yhteislauluna tavallisesti väärin ja juuri puolisävelaskelten kohdalla. Oksallasanan toiselle tavulle lauletaan d, joka on kokosävelaskelta matalampi, kuin sen edellä oleva e, vaikka pitäisi laulaa dis. Samoin joka paikassa, missä sävel on merkittynä nuotilla, jonka edessä on #. — Huomautamme tässä samalla toisesta virheestä, joka on hyvin tavallinen. Sanat Ja Roineen armaiset aallot ei ole laulettava samalla tavalla molemmilla kerroilla, kuten yleensä tehdään. Ensi kerralla on

aal - lot

sella kerralla

aal - lot

L. 124. Käsitysten.

Vaikka tahtilaji tässä on $\frac{4}{4}$, on kuudennessa tahdissa merkittynä 5 $\frac{1}{4}$. (Pikku nuotit tarkoittavat 2—4 säikeistöä). 3 $\frac{1}{4}$:n yläpuolella on kaari ja numero 3. Se osoittaa, että puoli tahtia on jaettu 3:een osaan, joka jako merkitään siten. Tätä sanotaan *trioliksi*. — Amerikka-ksi-sanan kolme ensimmäistä tavua on siis laulettava keskenään täsmälleen yhtä pitkiksi ja niin, että ne yhteensä vastaavat kahta naputusta.

L. 158. Kotikansalleni.

L. 214. Ilkka.

L. 25. Kiitän armoas.

L. 283. Kesäyönä.

Tässä on kaksi tahtilajia: $\frac{2}{2}$ ja $\frac{3}{2}$. Tahdeissa on siis milloin 2 milloin 3 osaa, joista kukin on \downarrow arvoinen. Oikeastaan tulee siis yksi naputus kukin \downarrow kohdalle. Laulettaessa on tässä kuitenkin helpompi naputtaa yksi naputus kullekin \downarrow :lle.

L. 32. Oi kuin selvään soipi meille.

10:nnen tahdin toisella, siis iskuttomalla, tahtiosalla alkaa sävel, jota jatkuu vielä seuraavan tahdin iskullisella tahtiosalla. Tällaista säveltä sanotaan *synkoopiksi*.

L. 419. Oi isänmaa.

L. 58. Jumalanpalvelus.

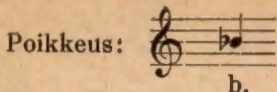
L. 383. Lorelei.

L. 273. Terve nurmi.

Kertausta.

Kahden asteittain toisiaan seuraavan sävelen väli on *sävelaskel*. Säveljaksossa c, d, e, f, g, a, h, c on e:n ja f:n sekä h:n ja c:n välillä *puolisävelaskel*. Muiden välillä on *kokosävelaskel*.

Kokosävelaskel voidaan jakaa kahteen puolisävelaskeleen. Välillä oleva sävel merkitään joko alemman sävelen nuotilla, jonka eteen pannaan *ylennysmerkki*, \sharp , tai ylemmän sävelen nuotilla, jonka eteen pannaan *alennusmerkki*, \flat . Edellisessä tapauksessa nuotin nimi muuttuu siten, että siihen lisätään *is*-pääte, jälkimmäisessä tapauksessa siihen lisätään *es* tai, ääntiön jälkeen, *s*.

Palautusmerkki, ♩, hävittää edellä olleen ♯:n tai ♭:n vaikutuksen.

||: , *kertausmerkki* määrää laulettavaksi kaksi kertaa sen osan, johon pisteet viittaavat.

Trioli syntyy siten, että tahti tai sen osa jaetaan 3:lla. Trioli merkitään $\overset{3}{\frown}$.

Synkooppi on pitkä sävel, joka alkaa iskuttomalla ja päättyy iskullisella tahtiosalla.

IV luku.

Säveljaksossa c, d, e, f, g, a, h, c on, kuten edellisestä huomattiin, 2 puolisävelaskelta ja 5 kokosävelaskelta. Puolisävelaskelet ovat e:n ja f:n sekä h:n ja c:n, siis 3:n ja 4:n sekä 7:n ja 1:sen välillä. Tällaista säveljaksoa sanotaan *duuriasteikoksi* eli *duuriskaalaksi*.

1:nen sävel on asteikon *perussävel*. Tämän asteikon perussävel on c, jonka tähden tämä on *c-duuriasteikko*.

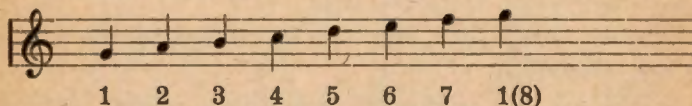
C-duuriasteikkoa soitettaessa käytetään yksinomaan valkoisia koskettimia.

„Soittakaa“ ja laulakaa se.

Kaikissa edellä selostetuissa lauluissa on ollut käytettynä c-duuriasteikon säveliä. Niiden kaikkien loppusävelenä on c.

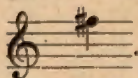
Koetetaan nyt muodostaa uusi duuriasteikko, joka alkaa g-sävelestä. Sen nimeksi tulee silloin *g-duuriasteikko*, sillä g on sen perussävel.

Tutkitaan nuottitaululta seuraavaa säveljaksoa:

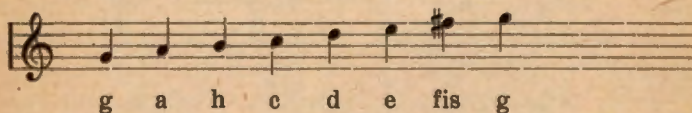

Jos tämä on duuriasteikko, täytyy siinä olla puolisävelaskelet 3:nnen ja 4:nnen sekä 7:nnen ja 1:sen (8:nnen) sävelten välillä, muualla kokosävelaskelet.

Tarkastellessanne tätä, — parasta tehdä sitä nuottitaulun mukaan, — huomaatte, että puolisävelaskel e—f on tässä 6:nnen ja 7:nnen sävelten välillä. F-sävel on siis liian matala g-duurin 7:nneksi säveleksi. Sen tulee olla puolisävelaskelta vielä korkeampi, tulee siis laulaa

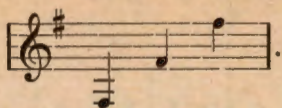
ja soittaa *fis*-sävel, joka merkitään .

G-duuriin kuuluvat siis:

Ei ole tapana kirjoittaa g-duurissa # joka kerran nuotin eteen, vaan se kirjoitetaan 5:nnelle viivalle viivaston alkuun ja tarkoittaa silloin, että on laulettava fis eikä

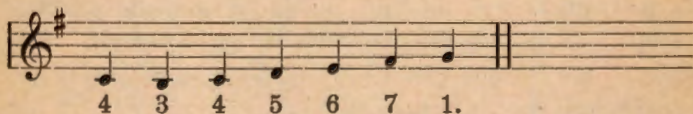
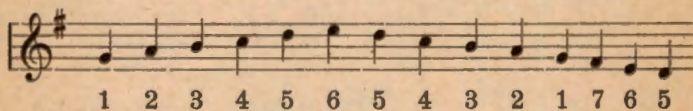
f ei ainoastaan 5:nnellä viivalla olevan nuotin, vaan kaikkien f:n paikalla olevien nuottien mukaan.

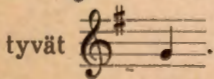
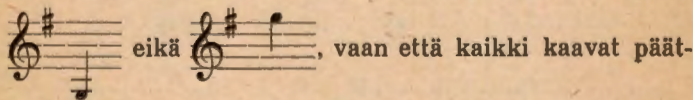
fis, fis, fis.

Tämä # on g-duurin *etumerkintä*.

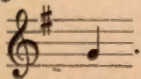
Fis² ja g² ovat niin korkeita säveliä, että niitä on vaikea laulaa. Sen sijaan voidaan laulaa paljon matalammalle kuin g¹. Lauletaan siksi g-duuriasteikko seuraavalla tavalla. Mutta nyt on huomattava, että uudessa asteikossa uusi perussävel — tässä g — on en (ensimmäinen).

G-duurin kaavat ovat samanlaiset kuin c-duurin. Parasta on kuitenkin laulaa ne siten, että ei käytetä

tyvät

3 4 2 1, 4 3 4 2 1, 5 6 7 1,
 6 3 6 7 1, 7 1, 1 2 1, 2 1, 3 4 2 1,
 4 3 4 2 1, 5 6 7 1, 6 3 6 7 1.

G-duurin kolmisointu.

1 3 5 3 1 5 3 5 1.

Tästä lähtien on aina ennen kuin laulua alotetaan harjoittamaan — tahtilajin ohella — katsottava, mikä sävellaji t.s. minkä asteikon säveliä on käytettynä. Sen näkee etumerkinnästä. Lauletaan aina ensin sävellajin kolmisointu ja naputetaan tahtilaji.

L. 289. Ilta.

Laulussa on käytetty g-duuriasteikon säveliä. Sillä on etumerkintänä #. Sen viimeinen nuotti on g.

Tahtilaji on $\frac{4}{4}$.

Naputetaan 4. Lauletaan g-duuriasteikko (kuten siv. 47) ja kolmisointu. Laulu alkaa g-duurin 3:nnestä sävellestä.

L. 166. I. Huoneentaulu.

♯ merkitsee tahtilajia $\frac{2}{2}$. Joka tahtiin tulee 2 tahti-osaa eli naputusta, joista kumpainenkin vastaa ♩. — Yhdelle naputukselle tulee siis ♩ ♩.

Sävellaji on g-duuri.

L. 68. Helluntaivirsi.

L. 44. Polku on kaita.

L. 126. Toukolaulu.

Tässä lauletaan eri säkeistöt hiukan eri lailla, riippuen vastaavien tavujen pituudesta. Kaksi pistettä nuotin yläpuolella osoittaa, että toisissa säkeistöissä on sillä kohtaa laulettava ♩ ♩ eikä ♩.

L. 266. Helluntai.

L. 107. Kysymyksiä.

L. 42, a. Riennä eespäin.

L. 67. Totuuden henki.

On parempi laulaa ensimmäinen tahti: ♩ ♩ ♩. Totuuden.

L. 91. Talonpojan laulu.

Pikku nuotit tarkoittavat toisia säkeistöjä.

L. 172. Noussut siksi korkealle.

1 tarkoittaa, että ensimmäisellä kerralla on laulettava tämä lopputahti, tässä siis h. (♩ jälkeen pitäisi siinä olla piste). Toisella kerralla lauletaan 2 merkitty tahti, jolloin edellinen jää kokonaan pois.

- L. 313. Päivä aina paista ei.
 L. 395. Käy eespäin, joukko pelvoton.
 L. 396. Käy joukkohon, ystävä.

L. 168. Yhteisyys ja oikeus.

Trioli viidennessä tahdissa jakaa koko tahdin kolmeen osaan.

L. 45. Tulemmeko yhteen.

L. 263. Kevätlaulu.

Huom., kaksi tahtilajia: $\frac{2}{2}$ ja $\frac{3}{2}$. Oikeastaan koko laulussa on tahtilaji $\frac{4}{4}$, ainoastaan melkein viimeisessä tahdissa on tahtilaji $\frac{2}{4}$.

L. 371. Suomen salossa.

Usea kohta lauletaan tässä yleensä väärin, esim. sanat soreassa salossa ja koitteen.

L. 414. Maill' lännen hoitava linna on.

L. 248. Pohjolanmaa.

G-duurissa tavataan, aivan kuin c-duurissa, tilapäisiä #, b- ja b-merkkejä.

- L. 187. Suomen laulu. (Tule, laulamme).
 L. 287. Iitalaulu.
 L. 405. Työväen marssi.

L. 156. Satakunnan laulu.

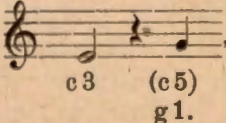
Usein näiden merkkien ilmenemistä selitetään toisella tavalla,

Etumerkintänä on tässä #, laulu on näin ollen g-duurissa. Mutta 6:nnessa tahdissa ♭ poistaa #:n, siis koko etumerkinnän. Sanoilla Missä kaartaa taiwon ranta salo sininen on siis käytetty c-duurin säveliä. 5:nnessä tahdissa on c-duurin peruskolmisointu c—e—g, joka sekin vahvistaa c-duurivaikutelmaa. Tässä on siis *siirrytty* keskellä laulua g-duurista c-duuriin, sekä taas 9:nnessä tahdissa takaisin g-duuriin. Siksi pitää tahdeissa 5—8 käyttää numeronimiä siten, että c on ensimmäinen ja muut sen mukaan, kuten ainakin c-duurissa. 5:nteen tahtiin tultaessa on ajateltava, kuinka g-duurin 4:s sävel kuuluu, mutta kutsuttava sitä nimellä en, (1:nen). Jotta uusi sävellaji vakaantuisi mielessä, on alussa parasta laulaa sen kolmisointu tai muutamia kaavoja. Sitten säveltäpailu sujuu helpommin.

9:nnessä tahdissa, kun jälleen siirrytään g-duuriin, on e:n kohdalla ajateltava c-duurin korkeaa 3:tta kaavaa, mutta sen säveltä on kutsuttava nimellä ku (6:s) kuten g-duurissa aina.

L. 39. Käännä Herran puoleen,

alkaa c-duurissa, mutta siirtyy 13:nnessä tahdissa g-duuriin, jossa se pysyy 4 tahdin ajan. Tämä siirto on vähän vaikea siinä, että 13:nnen tahdin ensimmäinen sävel on juuri siirtosävel, jota ei ole c-duurissa ja jolle siksi ei voi laulaa kaavaa. Parasta on ensin ajatella 12:detta

tahtia tällaiseksi: ja viimeisen nuotin

sävelelle laulaa en-sävelen kaava. — Tahdit 17—24 ovat taas c-duurissa,

L. 122. Laulajan laulu.

Sanat Kun laulut mun helkkyvi rinnassain
Ja pyrkivät pitkin kaulaa on laulettava g-duurissa.
Alku- ja loppuosa laulua on c-duurissa.

L. 407. Internatsionale.

Tahdit 17—32 ovat g-duurissa.

L. 94. Maamieslaulu,

alkaa oikeastaan c-duurissa, jopa sen peruskolmisoinnulla.
Vasta 4:nnessä tahdissa alkaa g-duuri. 8:nnessä tahdissa
on tilapäinen korotus.

L. 215. 30-vuotisen sodan marssi.

Keskiosa (nuoteissa 6 viimeistä riviä, joiden jälkeen
lauletaan „alusta päätökseen“) on c-duurissa.

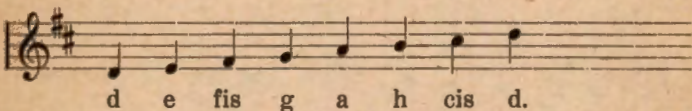
Nyt puheena olleista asteikoista huomattakoon siis,
että c-duurilla ei ole mitään etumerkintää. G-duurilla,
jonka perussävel on c-duurin 5:s sävel, on etumerkintänä
yksi #.

Seuraava asteikko tässä sarjassa alkaa g-duurin 5:n-
nestä sävelestä, siis d:stä, ja sillä on etumerkintänä 2 #.
D-duuria muodostettaessa voitaisiin nuottitaulun mukaan
tutkia sävelaskelia ja siten järjestää siihen tarvittava
etumerkintä. Parempi on panna mieleen seuraava sääntö.

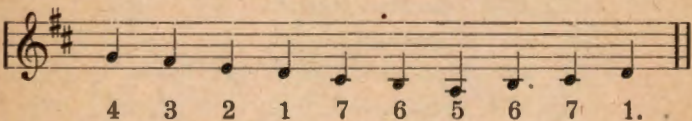
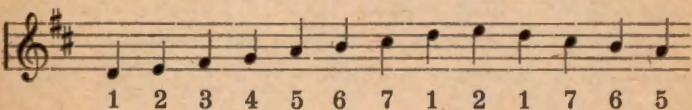
Ylennysmerkkiasteikkosarjan, (siis niiden asteikkojen,
joilla on etumerkintänä ylennysmerkkejä) uusi asteikko

alkaa edellisen asteikon 5:nnestä sävelestä. Sen etumerkinnäksi tulee edellisen asteikon etumerkintä sekä lisäksi uusi # 7:nnen sävelen nuotin paikalle. D-duurin

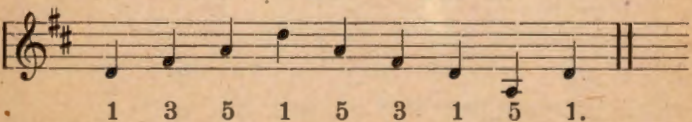
etumerkintänä on siis , nim. # f:n ja c:n paikalla. Sen 3:ntena sävelenä on fis ja 7:ntenä cis. D-duuriasteikkoon kuuluvat siis sävelet

Kun en-toi-ko-nimillä lauletaan d-duurissa, saa taas d nimen en ja muut sen mukaan. Merkitsemme tähän asteikon niin korkealle ja matalalle, kuin helposti voi laulaa.

D-duurin kolmisointu.

D-duurin kaavat.

5 6 7 1, 6 3 6 7 1, 7 1, 1 2 1,

2 1, 3 4 2 1, 4 3 4 2 1, 5 6 7 1,

6 3 6 7 1, 7 1, 1 2 1, 2 1.

Laulukirjassa on paljon lauluja d-duurissa. Niiden tunnusmerkkinä on 2 \sharp etumerkintänä ja päätössävelenä (-nuottina) d. Tahdin suhteen seuraavat laulut eivät tarjoa mitään uusia vaikeuksia. Kun laulun harjoittamiseen ryhdytään on aina ensin laulettava sävellajin kolmi-sointu ja naputettava tahtilajin tahti.

L. 345. Tuomen juurella.

L. 16. Kanteleni.

L. 59. Eipä koskaan Herran kansa.

L. 73. Pyhä kevät.

L. 137, a. Kansalaislaulu.

L. 151. Savolaisen laulu.

Tässä laulussa tehdään yleensä paljon virheitä. Tauot jäävät usein pois. 3:nnessa tahdissa lopusta ei lauleta , kuten on merkittynä.

L. 153. Hämäläisen laulu.

Tässäkin lauletaan tahti väärin, kaikki pisteet jäävät pois. Sanoissa Niin kaunista niin herttaista, Kuin kulta Hämeenmaa on tahti aivan mielivaltaista.

- L. 166 XII. Huoneentaulu.
- L. 268. Kevätsointuja.
- L. 374. Oleksin laululind.
- L. 38. Muista tarkoitustas.
- L. 63. Päivä joutuu iltahan.
- L. 90. Talonpojan laulu.
- L. 320. Sylvian laulu.
- L. 387. Syki, syki, sydän kulta.

Seuraavissa lauluissa on joku tilapäinen ylennys. Useat näistä oikeastaan siirtyvät hiukan johonkin toiseen sävellajiin, useimmat a-duuriin, (josta heti tulee puhe), mutta tämä siirtyminen on niin lyhytaikaista, että on parasta käyttää koko ajan d-duurin numeronimityksiä.

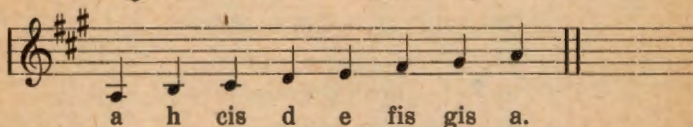
- L. 3. Rakkaalla isänmaallamme.
- L. 46. Oikea koti.
- L. 48. Valkeus jälkeen synkeyden.
- L. 49. Aika lyhyt on.
- L. 80. Kotini.
- L. 116. Kansanop. tervehdyslaulu.
- L. 195. Atenalaisten laulu.
- L. 199. Auran rannat.
- L. 228. Hurtti ukko.
- L. 370. Laulu Suomessa,

L. 123. Ihanneliiton laulu,

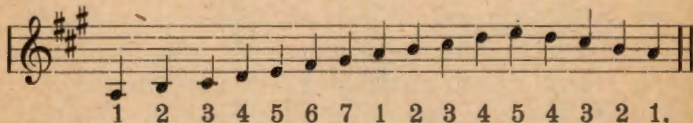
on yleensä g-duurissa, mutta säe Kuni kutsuen silmämme nähden on d-duurissa.

Seuraava ylennysmerkkiasteikkosarjan asteikko on *a-duuri*, jonka etumerkintänä on 3 #, f:n, c:n ja g:n

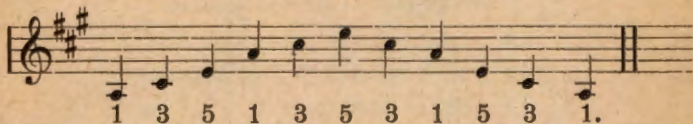
paikalla, . A-duurin sävelet ovat siis:

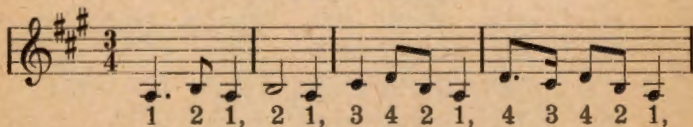
A-duurin perussävel on a, joka laulettaessa saa nimen en.

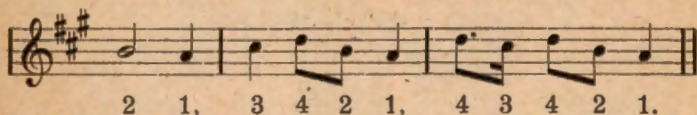
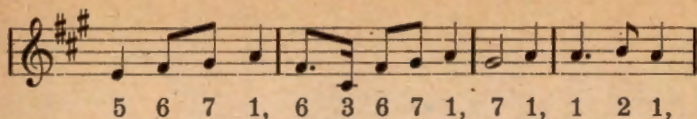

A-duurin kolmisointu.

A-duurin kaavat.

L. 42, b. Riennä eespäin.

Tahtilaji on $\frac{5}{4}$. 5-jakoinen tahti naputetaan tavallisesti

, mutta joskus . Tässä laulussa on käytettävä edellistä naputtamista.

L. 64. Mua siipeis suojaan kätke.

L. 113. Pystyyn pääh.

L. 125. Oma tupa, oma lupa.

L. 189. Vala.

L. 302, b. Suksimiesten laulu.

L. 164. Vienan Karjalan laulu.

L. 234. Eräässä kansanjuhlassa.

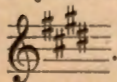
L. 252. Eljen, eljen,

alkaa a-duurissa, mutta loppu on d-duurissa.

L. 36. Herra taivahan,

on d-duurissa, paitsi tahdit 6—8, jotka ovat a-duurissa.

A-duurin jälkeen tulee sarjassa *e-duuri*, jonka etumer-

kintä on .

E-duuriasteikko:

e fis gis a h cis dis e
1 2 3 4 5 6 7 1 7 6 5 4
3 2 1 7 6 5 6 7 1.

E-duurin kolmisointu:

E-duurin kaavat.

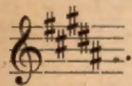
5 6 7
1 2 3 4
5 6 7.

L. 120. Nuorisoseurakurssilaisten laulu.

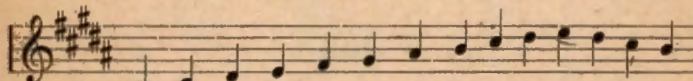
L. 157. Kymmenen virran maa.

- L. 317. Aattehet.
 L. 376. Miksi laulat?
 L. 388. Piirilaulu.
 L. 35. Joulun kellot.
 L. 145. Suomen valta.
 L. 166. V ja VII. Huoneentaulu.

Seuraava asteikko on *h-duuri*, jolla on etumerkintänä

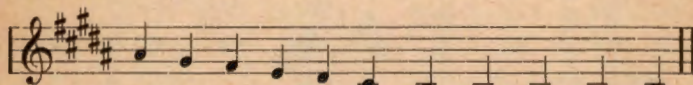

H-duuriasteikko.

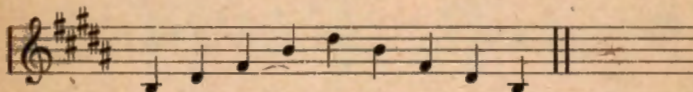
h cis dis e fis gis ais h

1 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4 3 2 1

7 6 5 4 3 2 1 7 6 7 1.

H-duurin kolmisointu.

Laulukirjassa on vain 3 laulua h-duurissa.

L. 253. Unkarin hymni.

9:nnessä tahdissa on *kaksoisylennysmerkki*, x, joka tässä tarkoittaa säveltä, joka on 2 puolisävelaskelta kor-

keampi kuin f. Nuotin nimeksi tulee *fists*. — Laulussa tämä ei tuota sanottavaa vaikeutta; se on tilapäisesti (puolisävelaskelta) ylennetty 4:s sävel.

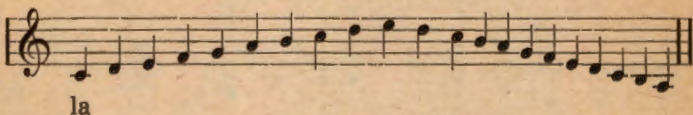
L. 243. Isäin ääni.

L. 178. Nimettömät sankarit.

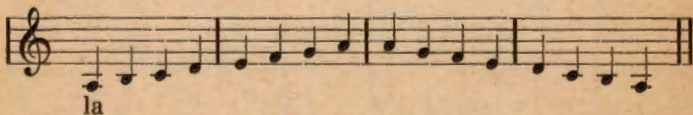
V luku.

Laulukirjassa on monta laulua, joilla ei ole mitään etumerkintää, kuten c-duurilla, mutta jotka eivät pääty c:hen, vaan a:han, esim. L. 159 tai 278.

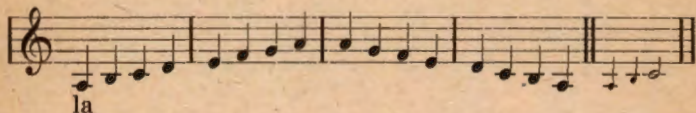
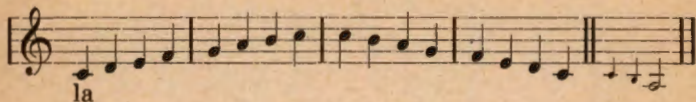
Koettakaa laulaa asteikko, joka samoin päättyy a:han. Laulakaa ensin c-duuriasteikko aina korkeaan e:hen saakka. Laulakaa sitten siitä lähtien alaspäin matalaan a:han, kaikki la-tavulla:

Laulakaa nyt asteikko a—a.

Verratkaa nyt c-duurin ja tämän uuden asteikon sointua toisiinsa, laulamalla ne molemmat (monta kertaa) perätysten.

Helposti huomataan, että jälkimmäinen sointuu „surullisemmalta“, „pehmeämmältä“. Se on *molliaasteikko*.*) Tämän molliaasteikon perussävel on *a*, tämä on siis *a-molliaasteikko*.

C-duurilla ja a-mollilla ei kumpaisellakaan ole mitään etumerkintää. Ne ovat keskenään *rinnakkaisasteikkoja*. Mollin perussävel on duurin 6:s sävel, (eli kolmas alaspäin), duurin perussävel on mollin 3:s sävel.

Tietääksenne, onko laulussa käytetty duurin vai mollin säveliä, on Teidän tarkattava laulun viimeistä säveltä. Jos laulu päättyy duurin perussäveleen, on laulu duurissa, kun taas sen päättyessä mollin perussäveleen, se on mollissa. Jos laulun viimeisenä sävelenä ei ole kumpainkaan näistä sävelistä, on alottelevan vaikeata tietää, onko säveltäjä tarkoittanut duuria vai mollia. Parasta on silloin käsitellä säveltapailussa laulua, kuten tavallista duurilaulua.

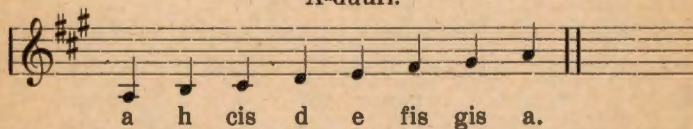
*) *Dur* ja *moll* ovat itäliankielisiä sanoja, jotka merkitsevät *kova* ja *pehmeä*.

Ennenkuin ryhdytään harjoittamaan mollin lauluja, on opittava mollin kaavat. Sitä ennen verrataan kuitenkin a-mollia ja a-duuria keskenään, siis sitä duuri- ja sitä molliasteikkoa, joilla on sama perussävel.

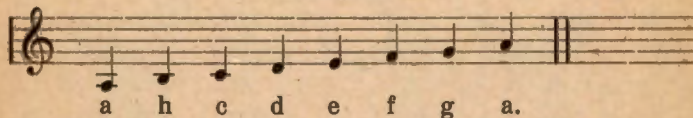
Edellisestä luvusta selvisi, että a-duurilla on etumerkintänä 3 ♯. Koska a-mollilla ei ole mitään etumerkintää, eroavat nämä asteikot toisistaan — etumerkinnästä päätäten — kolmessa sävelessä.

„Soitetaan“ molemmat nuottitaululta.

A-duuri.

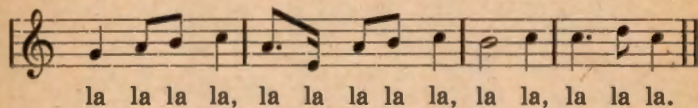
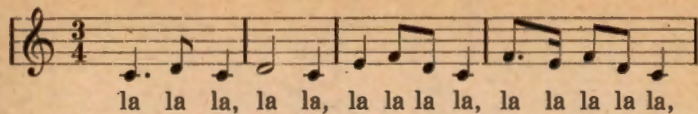

A-molli.

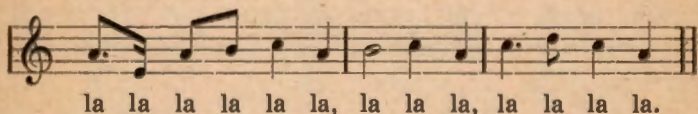
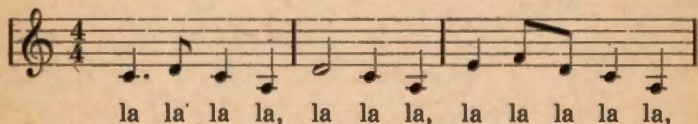

Huomaamme, että tämän mukaan 3:s, 6:s ja 7:s sävel ovat saman perussävelen molemmissa asteikoissa erilaiset. Annamme niille siksi numeronimillä laulettaessa toiset nimetkin. Mollin 3:tta säveltä kutsumme nimellä mo, (merkitään m3), mollin 6:s on mu, (merk. m6) ja mollin 7:s on se (merk. 7-).

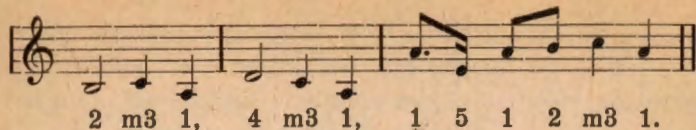
Mollin kaavat liittyvät säveleellisesti mitä läheisimmin rinnakkaisen duurin (a-molli c-duurin) kaavoihin. Laulakaa siksi tässä ensin c-duurin kaavat (tahtia naputtaen), mutta nyt vain la-tavulla.

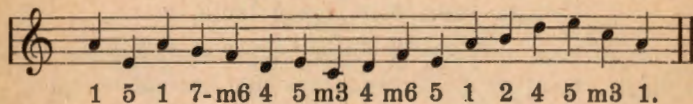
A-mollin kaavat ovat muuten samanlaiset kuin nämä, paitsi että joka kaavan loppuun tulee mollin perussävel a. Mollin kaavoissa on tahtilaji $\frac{4}{4}$.

Kun osaatte nämä kaavat la-tavulla varmaan ja sujuvasti, hyvässä tahdissa, niin harjoittakaa niitä numeronimillä. A, perussävel saa en-nimen ja muut saavat nimensä sen mukaan. Alotetaan 3:nneistä kaavasta, kuten la-tavulla laulettaessa. (Matalan a:n kaava mollissa on useimmille laulajille liian matala).

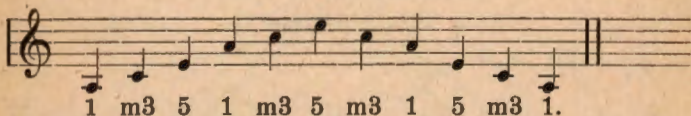

Laulakaa sitten seuraavien nuottien mukaan sävelten koko kaavat. Tämänkin voi laulaa tahtia naputtaen:

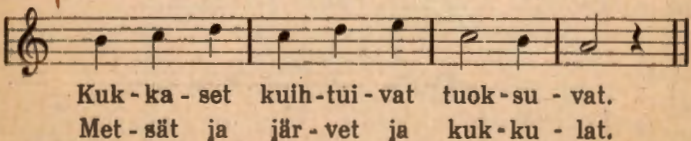
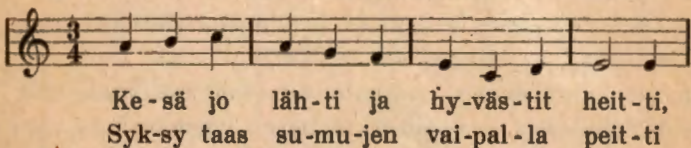

Laulakaa nyt samojen nuottien mukaan ainoastaan kunkin nuotin sävel, siis kaavan ensimmäinen sävel, koko kaavaa vain ajatellen.

A-mollin kolmisointu.

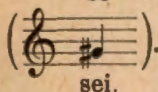
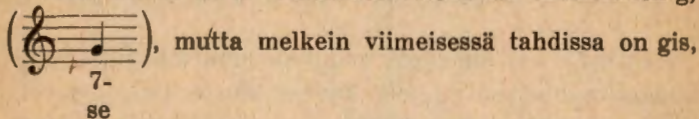
Kesä ja syksy.

Kun ruvetaan harjoittamaan laulukirjasta lauluja, jotka ovat mollissa, huomataan, että hyvin usein mollin 7:s sävel on ylennettävä; se on silloin merkittynä ylennysmerkillä nuotin edessä. A-mollissa on silloin 7:ntenä sävelenä gis, kuten a-duurissa. Numeronimillä se kutsutaan nimellä sei.

L. 159. Nälkämaan laulu,

on a-mollissa, koska sillä ei ole etumerkintää ja sen viimeinen nuotti on a. 7:ntenä sävelenä on useimmiten g,

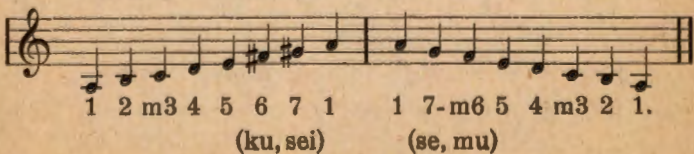

L. 281. Inarinjärvi,

on samantapainen.

Myöskin mollin 6:s sävel lauletaan usein ylennettynä, samanlaiseksi kuin duurin. Numeronimillä sitäkin silloin kutsutaan ku-nimellä.

Mollin ylennetyllä 6:nnella ja 7:nnellä sävelellä ei ole omia kaavoja. Ainoastaan harjoittamalla voi oppia laulamaan niitä oikein. Harjoitetaan asteikkoa, jossa ylöspäin mennessä molemmat lauletaan ylennetyiksi, alaspäin mennessä tavallisiksi, ilman #-merkintää.

L. 278. Rantakoivulleni.

Tämän laulun loppu on ylläolevan ylöspäin kulkevan asteikon tapainen. Muuten on tässä laulussa myös sävelet m6 ja 7-.

L. 17. Oi, Herra.

Mut-sanalle tuleva ylennetty 6:s sävel on ajateltava kokosävelaskelta korkeammaksi kuin sitä edellä oleva 5:s; sitten 6:nnesta 7:nteen on puolisävelaskel.

L. 56. Käy yrttitarihasta polku.

Mollilauluissa on kuten duurilauluissa tilapäisiä ylen- nys- ja alennusmerkkejä. Niinpä tämän laulun melkein viimeisessä tahdissa on dis. 4:s on siis laulettava puoli- sävelaskelta korkeammaksi kuin tavallinen ne, vaikka se kutsutaankin samalla nimellä. Parasta on ajatella tässä, että sen sävel on puolisävelaskelta matalampi kuin kummin puolin laulettava e, (vi).

L. 328. Solveigin laulussa,

on monta tällaista tilapäistä ylennystä. Se on siksi erit- täin vaikea laulaa ilman säestystä. Sivujen viimeisillä riveillä olevat pikku nuotit tarkoittavat, että niiden mu- kaan on laulettava aivan lyhyet sävelet.

L. 146. Suomenkielen riemulaulu, ja

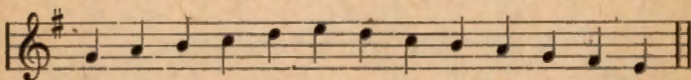
L. 283. Kesäyönä,

päätyvät e:hen. Niitä voi käsitellä, nuottien mukaan opittaessa, yhtä hyvin kuuluviksi c-duuriin kuin a-molliin.

Toisilla duuriasteikoilla on kullakin, samoin kuin c-duurilla rinnakkainen molliasteikko. Rinnakkaisasteikoilla on keskenään sama etumerkintä.

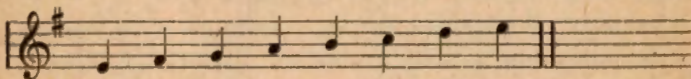
G-duurin rinnakkaisen molliasteikon perussävelenä on g-duurin 6:s sävel eli kolmas sävel alaspäin, e. G-duurin rinnakkaisasteikko on *e-molli*. Niillä on molemmilla etumerkintänä #.

Lauletaan (la-tavulla) asteikko taas siten, että aloteetaan g:stä ja lopetetaan ehen.

la

E-molli.

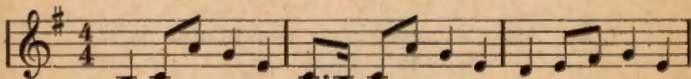

e fis g a h c d e.

1 2 m3 4 5 m6 7- 1.

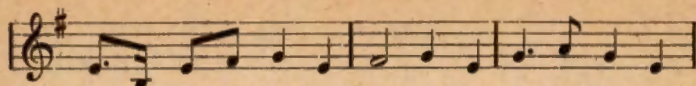
„Soittakaa“ tämä nuottitaululta.

Opitaan kaavat taas samoin kuin äsken, siis siten, että ensin lauletaan g-duurin kaavat la-tavulla, (kuten siv. 48) senjälkeen vastä e-mollin kaavat, nekin ensin la-tavulla.

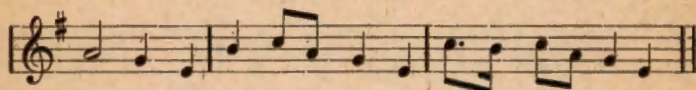

la la la la la, la la la la la la, la la la la la,

5 m6 4 m3 1, m6 5 m6 4 m3 1, 7- 1 2 m3 1,

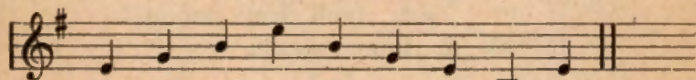
la la la la la la, la la la, la la la la,
1 5 1 2 m3 1, 2 m3 1, m3 4 m3 1,

la la la, la la la la la, la la la la la la.
4 m3 1, 5 m6 4 m3 1, m6 5 m6 4 m3 1.

Kun kaavat käyvät hyvin la-tavulla, on niitä harjoitettava numeronimillä.

E-mollin kolmisointu.

1 m3 5 1 5 m3 1 5 1.

L. 15. Soi kiitokseksi Luojan,

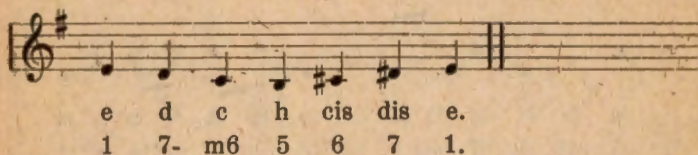
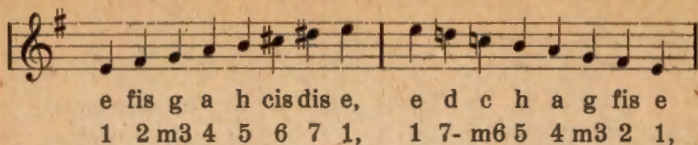
on kaikessa yksinkertaisessa ylevyydessään helppo oppia. Tahtilaji on merkittynä $\frac{4}{4}$, mutta parempi on ajatella $\frac{2}{2}$, siis siten, että kullekin, tulee yksi naputus.

L. 166. VI. Huoneentaulu.

L. 342. Velisurmaaja.

Tahtilaji on $\frac{2}{4}$, (eikä $\frac{2}{5}$!).

Harjoitetaan nyt sellaista e-molliasteikkaa, jossa on ylennetty 6:s ja 7:s sävel.

L. 14. Sinutta, Jesus, onneton.

L. 314. Synnöven laulu.

L. 9. Ei laulamasta lakkaa.

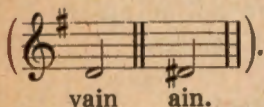
L. 77. a ja b. Äidin sydän.

L. 100. Tuule, tuuli, leppeämmiin.

L. 166. X. Huoneentaulu.

L. 104. Tunturin tuolle puolen.

Huomatkaa, että kolmas säe Katseeni kohtaavi lunta vain on aivan samanlainen kuin seuraava säe Keskellä kuusien tuuheain, paitsi viimeinen nuotti

L. 7. Nyt ylös sieluni.

Huom. tahtilajin vaihdos.

L. 348. Vienan rannalla.

L. 312, b. Sydänmaan lammella.

Tilapäisiä ylennyksiä on seuraavissa lauluissa.

L. 86. Kehtolaulu.

L. 201. Taalalaistytön laulu.

L. 232. Aleksin joulù.

Tässä laulussa on alkusävel harvinainen. Tavallisesti laulu alkaa sävellajin peruskolmisoinnun jostakin sävelestä. Tämä laulu alkaa, kuten huomataan, e-mollin toisesta sävelestä.

L. 329, b. Katson virran kalvohon.

Tässä on sekä alku- että loppusävel harvinainen.

Myöskin mollissa voidaan siirtyä sävellajista toiseen, joko duuriin tai toiseen mollisävellajiin. Siirroista on tavallisin mollista rinnakkaiseen duuriin, mutta koska rinnakkaissävellajeilla on samat sävelet, ei tätä siirtoa tarvitse, nuottien mukaan harjoitettaessa, erityisesti huomata.

Mutta muihinkin sävellajeihin voidaan siirtyä.

L. 182. Rajamailla.

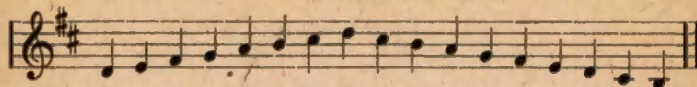
Alkupuoli on e-mollissa, loppupuoli e-duurissa (etumerkintä 4 #.)

L. 220. Porilaisten marssi. ♪

Pääsävellaji on g-duuri. Toisen osan alku on ensin e-mollissa, sitten d-duurissa.

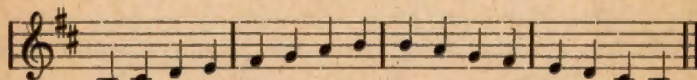
Seuraava rinnakkaissävellajipari on d-duuri ja h-molli, joiden etumerkintänä on 2 #. Harjoitetaan asteikot ja

kaavat samaan tapaan kuin ennen. Asteikot „soitetaan“ myös.

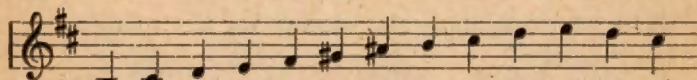
la

H-molli.

h cis d e fis g a h, h a g fis e d cis h.

1 2 m3 4 5 m6 7- 1, 1 7- m6 5 4 m3 2 1.

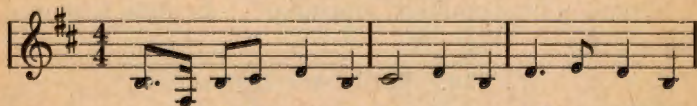
1 2 m3 4 5 6 7 1 2 m3 4 m3 2

1 7- m6 5 4 m3 2 1 7 1.

D-duurin kaavat sivulta 54.

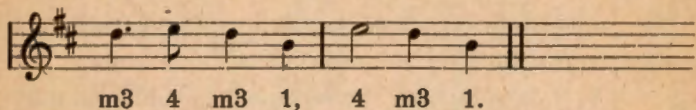
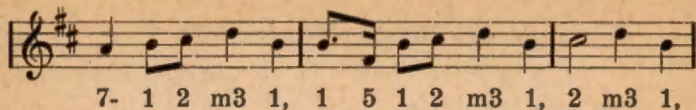
H-mollin kaavat.

1 5 1, 2 m3 1, 2 m3 1, m3 4 m3 1,

4 m3 1, 5 m6 4 m3 1, m6 5 m6 4 m3 1,

L. 355. Tuoll' on mun kultani.

L. 78. Minun äitini.

L. 29. Jouluyö.

L. 336. Aamulla varhain.

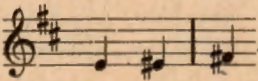
L. 327. Haaveet.

L. 386. Metsän kulkijat.

Vaikein kirjassa olevista h-mollilauluista on tuttu

Suomen laulu, L. 138.

Se kuuluu niihin yleisesti tunnettuihin lauluihin, jotka lauletaan väärin. Vaikeimmat sävelet tuntuvat olevan eis ja ais 9—12 tahdissa. Eis on puolisävelaskelta matalampi kuin sen edellä oleva fis. Siinä lauletaan tavallisesti fis—e, siis kokosävelaskel. Ais on tavallinen ylennetty 7:s sävel. Vaikein paikka on oikeastaan sannalla kanteleesta, koska siinä on kaksi puolisävel-

askelta peräkkäin, . Myöskin g is
e eis fis.

6:nnessä tahdissa lauletaan liian matalaksi. — Kuten siis huomataan, on tässä erikoisesti tarkattava ja huolellisesti laulettava kutakin paikkaa, jossa on #.

Fis-mollin kaavat.

5 m6 4 m3 1, m6 5 m6 4 m3 1,

7- 1 2 m3 1, 1 5 1 2 m3 1, 2 m3 1,

m3 4 m3 1, 4 m3 1, 5 m6 4 m3 1,

m6 5 m6 4 m3 1.

Kirjassa on ainoastaan 3 laulua fis-mollissa.

L. 357. Minun kultani.

L. 384. Heilu keinuni,

on kuitenkin helpompi oppia a-duurilauluna, vaikka sen loppusävelenä onkin fis.

L. 98. Maamiehen toukolaulu.

Toinen rivi on sävel säveleltä kertausta a-duurissa ensimmäisestä rivistä, joka on fis-mollissa. Kolmas rivi on a-duurissa ja neljäs rivi saman kertausta fis-mollissa, mutta hiukan muunnettuna. Sen voi mukavasti laulaa

— jo harjoituksenkin vuoksi — numeronimiä vaihtaen siten, että ensimmäinen ja viimeinen rivi lauletaan fis-mollin, molemmat keskimmäiset a-duurin nimillä.

Lauletaan sitten vielä e-duurin rinnakkaisasteikko *cis-molli*.

la

Cis-molli.

cis dis e fis gis ais his cis h a gis fis
1 2 m3 4 5 6 7 1 7- m6 5 4

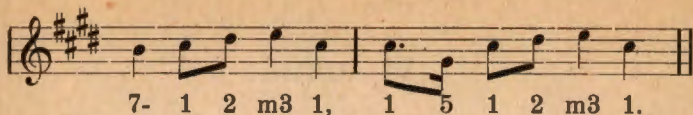
e dis cis h a gis ais his cis.
m3 2 1 7- m6 5 6 7 1.

E-duurin kaavat sivulta 58.

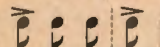

Cis-mollin kaavat:

1 5 1 2 m3 1, 2 m3 1, m3 4 m3 1,

4 m3 1, 5 m6 4 m3 1, m6 5 m6 4 m3 1,

L. 316. Henki.

Tahtilaji $\frac{9}{8}$ on harvinainen. Helpompi on laulaa, jos kukin tahti jaetaan kolmeen tahtiin, jolloin tulee tahtilaji $\frac{3}{8}$. — 9 naputusta naputetaan samalla tavalla kuin 3×3 : . Yhden iskullisen naputuksen jälkeen tulee siis kaksi iskutonta. — Tässä laulussa on vielä huomattava tahtivaikeus. Esim. 3:nnessa tahdissa on , jolle tulee 3 naputusta. Kolmelle seuraavalle naputukselle tulee , siis kaksi nuottia. Kolmen naputuksen aika on siis jaettava kahteen yhtä suureen osaan. Toisen nuotin sävel tulee siksi vasta toisen naputuksen jälkeen. Samanlaisia kohtia on 1 säkeistössä sanalla rakkaus, 2 säkeistössä sanalla sydämen ja 3 säkeistössä sanoilla särkee, heräjä ja vapautta.

L. 331. Takamailla.

Tässä on käytetty säännöllisesti ylennettyä 6:detta säveltä, mutta matalaa 7:ttä.

L. 227. Kaksi rakuunaa.

Tahdit 7—12 on paremmin laulettava e-duurissa.

H-duurin rinnakkaisasteikko on *gis-molli*, etumerkinä 5 #, mutta koska laulukirjassa ei ole yhtään laulua, jossa olisi käytetty sitä sävellajia, riittänee tässä vain mainita se.

VI luku.

Vielä on mainitsematta useita duuri- ja molliasteikkoja, nim. ne, joilla on etumerkintänä alennusmerkkejä. Mainitsemme ja käsittelemme tässä rinnakkaisasteikot yhdessä. Tämä luku on siis jatkoa sekä IV että V lukuun.

C-duurin 4:nnestä sävelestä, f:stä, alkaa se duurias-teikko, jolla on etumerkintänä \flat . Se on siis *f-duurias-teikko*. Tutkitaan nuottitaululta sävelaskelia f:stä alkaen. (Kuten muistettaneen on duuriasteikossa puolisävelaskel 3:nnen ja 4:nnen sekä 7:nnen ja 1:sen sävelten välillä). 3:s sävel f:stä laskien on a ja 4:s h. Nuottitaululta huomaamme, että niiden välillä on kokosävelaskel. H on siis liian korkea f-duurin 4:nneksi säveleksi. On siksi soitettava ja laulettava sen mustan koskettimen säveltä, joka on puolisävelaskelta matalampi kuin h, siis b. F-duurin etumerkintänä on siksi alennusmerkki h:n paikalla. Merkitsemme tähän f-duurin niin korkealle ja matalalle kuin yleensä voidaan laulaa.

f g a b c d e f

1 2 3 4 5 6 7 1

2 1 7 6 5 4 3 4 5 6 7 1.

F-duurin rinnakkaisasteikko on *d-molli*.

d e f g a b c d.
1 2 m3 4 5 m6 7- 1.

Kun 6:s sävel on ylennettävä, merkitään se palautusmerkillä, \flat , koska *d-mollin* tavallisen 6:n sävelen merkitsemiseen on jo käytetty \flat .

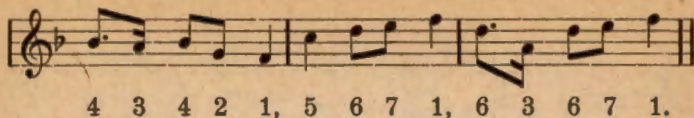
d e f g a h cis d e f e d c
1 2 m3 4 5 6 7 1 2 m3 2 1 7-

b a g f e d cis d.
m6 5 4 m3 2 1 7 1.

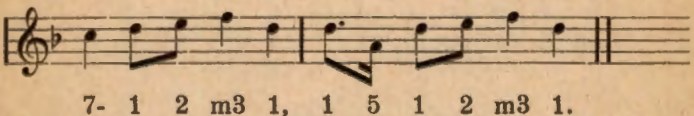
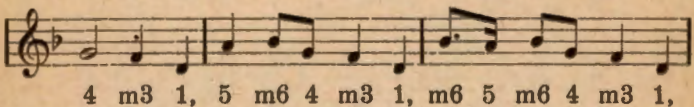
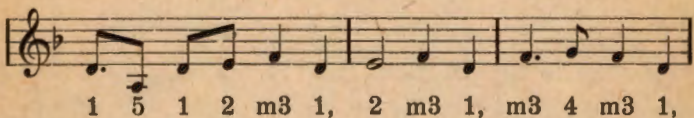
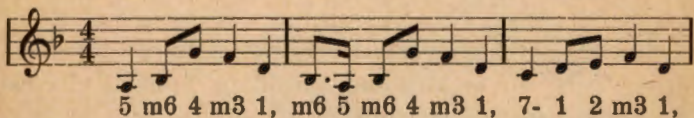
F-duurin kaavat.

3 4 2 1, 4 3 4 2 1, 5 6 7 1,

6 3 6 7 1, 7 1, 1 2 1, 2 1, 3 4 2 1,

D-mollin kaavat.

Laulukirjassa on paljon lauluja sekä f-duurissa että d-mollissa. Mainitsemme niitä, harjoitettavaksi, sekaisin kummastakin ryhmästä, toivolla, että laulaja voi itse määrätä, kumpaistako asteikkoa ja kumpaisiako kaavoja on harjoitettaessa ajateltava.

L. 12. Ah, herätkää sieluiset.

L. 1. Virsi kotimaan puolesta,

L. 11. Herra tulee auttamaan,
on sama laulu kuin 14, vaikka ne on pantu eri sävel-
lajeihin.

- L. 62. Aamun koi jo päivän toi.
- L. 127. Maamieskoululaisten laulu.
- L. 166. III. Huoneentaulu.
- L. 162. Me Karjalan lapsia.
- L. 343. Taivas on sininen.
- L. 186. Laulajain marssi.
- L. 226. Otto von Fieandt.
- L. 349. Tuonne taakse metsämaan.
- L. 213. Sotamiehen laulu „D. Hjortista“.
- L. 51. Kiitos sulle, Jumalani.
- L. 274. Kesälaulu.
- L. 47. Mun ota käten', Herra.
- L. 241. Maa meill' on.

L. 204. Engelbrektin laulu,
on f-duurissa, vaikka se päättyy a:han.

L. 298. Talvilaulu.

Parasta on tässä laulaa ensimmäinen ja viimeinen rivi
d-mollissa, molemmat keskimmäiset f-duurissa.

Valitsemme muutamia lauluja, jotka siirtyvät f-duu-
rista johonkin toiseen sävellajiin.

L. 34. Terve, oi joulu.

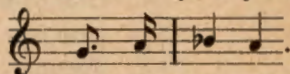
Toisen osan 4 ensi tahtia on c-duurissa.

L. 105. Mikä on ihanteeni?

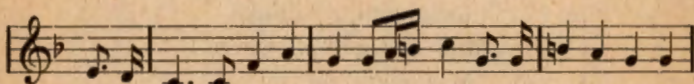
Tahdit 5—8 ovat c-duurissa.

L. 161. Karjalaisten laulu.

Sanat Kuin on kaunis Karjalamme, Laulun laaja kotimaa ovat c-duurissa. Tämäkin on niitä yleisesti tunnettuja lauluja, jotka lauletaan väärin. Pahin virhe tulee kaunis-sanan kohdalle, jossa juuri on siirtymispaikka f-duurista c-duuriin, mutta joka yleensä

lauletaan ilman siirtymistä:

Harjoittakaa sitä paikkaa Oisko-sanan kohdalta alkaen seuraavalla tavalla:

7 6 5 5 1 3 2 5 6 7 1 5 5 7 6 5 5.

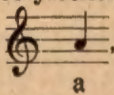
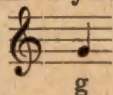
(f-duuri)

(c-duuri)

C-duurin 5:s sävel on sama kuin f-duurin 2:nen. Siirto-paikalla ehtii erittäin hyvin ajatella c-duurin 5:ttä kaa-vaa; ehkä siten h-sävel tulee oikein tapailluksi. Ehkä silloin samalla totutaan antamaan ♯:lle sen täysi arvo.

L. 179. „K. p. t:n“ marssi.

Sanat Ja pyhä vanno vala tää on a-mollissa. Se paikka lauletaan myös yleensä väärin. Pyhä-sanana hä-tavulle on laulettava

 a, eikä g, kuten ta-

vallisesti tehdään. Vala-sanan sävelet ovat vain puolisävelaskelta matalammat kuin vanna-sanan.

L. 311. Kalliolla.

(Tahtilaji on $\frac{2}{4}$). Sanat Lyst' on kalliolla ovat c-duurissa. Tämä on kuitenkin niin pieni poikkeaminen f-duurista, että on turha vaihtaa numeronimiä.

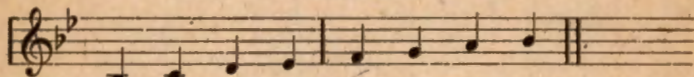
L. 108. Mä tyynnä, riemullisna.

Toinen rivi on c-duurissa, vaikka siellä ei olekaan \flat . Kolmannella rivillä on tilapäinen \sharp .

L. 271. Kevätvirrat.

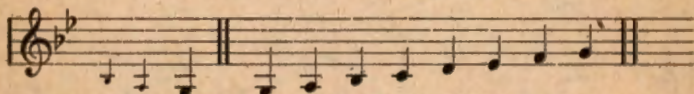
Seuraava duuriasteikko 'tässä sarjassa alkaa f-duurin 4:stä sävelestä. Se on *b-duuri*, jolla on etumerkintänä 2 \flat : ensimmäinen niistä on sama kuin f-duurissa, siis h:n paikalla; toinen tulee taas neljännen sävelen nuotin paikalle b:stä laskien, siis e:n paikalle: .

B-duuri.

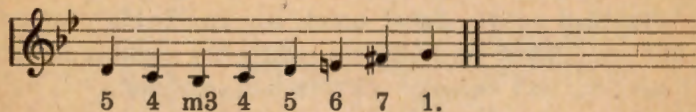
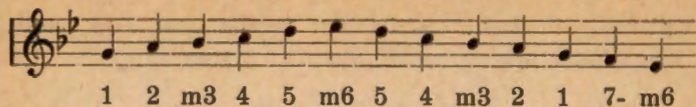

b	c	d	es	f	g	a	b.
1	2	3	4	5	6	7	1.

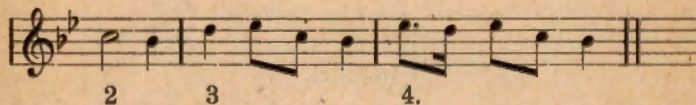
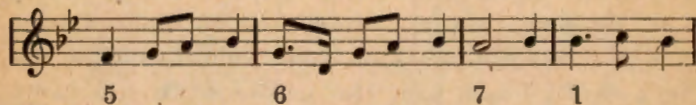
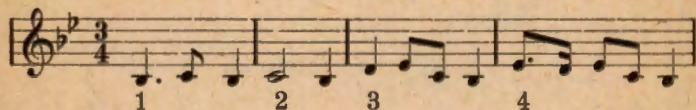
B-duurin rinnakkaisasteikko on *g-molli*.

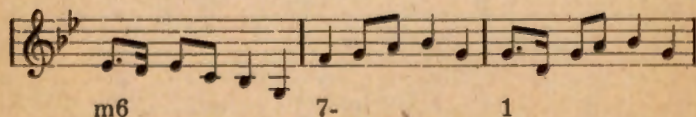
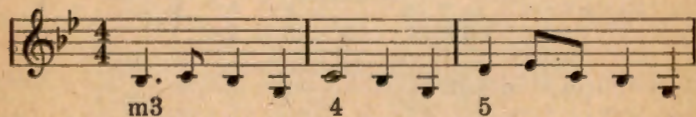
g	a	b	c	d	es	f	g.
1	2	m3	4	5	m6	7-	1.

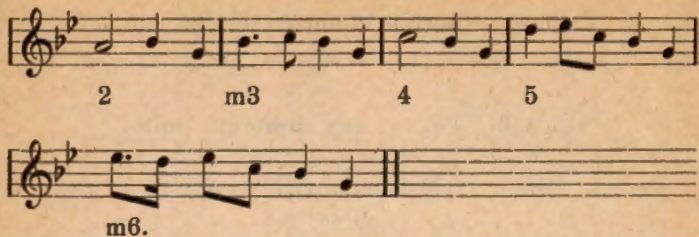

B-duurin kaavat.

G-mollin kaavat.

Lauluja b-duurissa ja g-mollissa.

- L. 280. Lähteellä.
- L. 13. Miks, kansa, oot ääneti?
- L. 83. Lemminkäisen äiti.
- L. 216. Kaarlo XII:n marssi Narvalla.
- L. 174. Työn kautta varttuu vapaus.
- L. 340. Syntymistään sureva.
- L. 8. Ei sydän nöyräksi.
- L. 391. Työkello.
- L. 194. Väinölän lapset.
- L. 24. Pyhäaamun rauha.

L. 136. Maamme.

Tahti on tarkoin huomattava ja naputettava.

L. 141. Kotimaasta lähtiessä.

L. 230. Sotilaspoika.

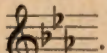
Toisen säkeistön alku on g-mollissa.

L. 299, b. Talvilaulu.

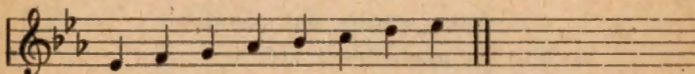
Tahdit 9—16 ovat g-mollissa.

L. 332. Nuorten eläintenystävään laulu,
on g-duurissa, mutta 4:s ja 5:s rivi on g-mollissa.

L. 356. En voi sua unhottaa poies.

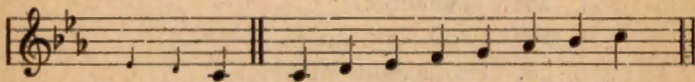
Seuraa sitten, sävelasteikkopari *es-duuri* ja *c-molli*,
joiden etumerkintänä on .

Es-duuri.

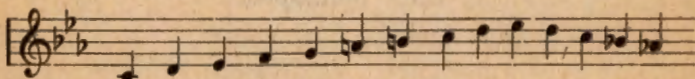
es f g as b c d es.
1 2 3 4 5 6 7 1.

C-molli.

c d es f g as b c.
1 2 m3 4 5 m6 7- 1.

Kun c-mollissa on ylennettävä 6:s tai 7:s sävel, niin se merkitään \sharp avulla, koska etumerkinnässä on \flat a:n ja h:n paikalla.

c d es f g a h c d es d c b as
1 2 m3 4 5 6 7 1 2 m3 2 1 7- m6

g f es d c h c.
5 4 m3 2 1 7 1.

Emme painata tähän es-duurin ja c-mollin kaavoja, sillä niitä voidaan laulaa e-duurin (siv. 58) ja cis-mollin (siv. 76) kaavojen mukaan, jos ajatellaan etumerkintä muutetuksi.

Lauluja näissä sävellajeissa on monta. Niistä luemme muutamia.

L. 43. Toivioretkellä.

L. 99. Mökin poika.

L. 23. On ihanata ylistää.

Tahdit 17—24 ovat c-mollissa.

L. 131. Liidellyt oon leivon lailla.

L. 144. Isänmaalle.

L. 188. Kansan valta.

L. 399. Sinilippu.

Sanat Kun taistohon kiitävät joukot ovat b-duurissa.

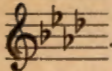
L. 27. Jesuksen silmäin eteen.

L. 301. Takatalvi.

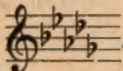
L. 368. Sortunut ääni.

L. 171. Maa hädässä,

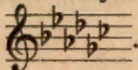
on c-duurissa, kuten huomataan. Tahdit 17—24 ovat c-mollissa.

Sitten tulee *as-duuri* ja *f-molli*, joilla on etumerkintänä . Sekä asteikot että kaavat voidaan harjoittaa a-duurin (siv. 56) ja fis-mollin (siv. 75) mukaan, jos ajatellaan etumerkintä muutetuksi.

- L. 275. Niityllä.
- L. 180. Isänmaani.
- L. 10. Herra, tue minua!
- L. 88. Huutolaistytön kehtolaulu.
- L. 353. Ruusu.
- L. 354. Pohjantähden alla.
- L. 209. Kuningas Erik.

Vielä on mainittava *des-duuri* ja *b-molli*. Niiden etumerkintä on . (Huom. d-duurin, siv. 53 ja h-mollin, siv. 72 nuottia).

- L. 333. Sylviayhdistyksen marssi.
- L. 329. Katson virran kalvohon.
- L. 265. Kukat Pinciolla.
- L. 207. Mikael Agrikolan muistolle.

Viimeinen tämän sarjan duuriasteikoista on *ges-duuri*, etumerkintänä .

- L. 322. Oi, muistatko vielä.

Sen rinnakkaisasteikkoa, *es-mollia*, ei ole käytettynä missään laulukirjan lauluista.

Kertausta (lukuihin IV, V ja VI).

Säveljaksoa c, d, e, f, g, a, h, c, ja jokaista säveljaksoa, jossa koko- ja puolisävelaskelet seuraavat toisiaan samassa järjestyksessä kuin tässä, sanotaan *duuriasteikoksi*. Duuriasteikossa on 5 koko- ja 2 puolisävelaskelta. Puolisävelaskelet ovat 3:nneen ja 4:nneen sekä 7:nneen ja 1:sen sävelten välillä.

Asteikko saa nimensä *perussävelestä*, joka on sen 1:nen sävel. Ylläluetellun duuriasteikon perussävel on c, se on siis *c-duuriasteikko*.

Molliasteikko muodostuu siten, että jonkun duuriasteikon 6:s sävel perussävelenä käytetään saman duuriasteikon säveliä. Duuriasteikkoa ja sen 6:nnestä sävelestä alkavaa molliasteikkoa sanotaan keskenään *rinnakkaisasteikoiksi*.

C-duurin rinnakkaisasteikko on *a-molli*.

Mille sävelelle hyvänsä voi muodostaa asteikon. Eri asteikkojen merkitsemiseen tarvitaan — nuottien ohella — ylennys- ja alennusmerkkejä, jotka kirjoitetaan viivaston alkuun *etumerkinnäksi*. — Rinnakkaisasteikoilla on keskenään sama etumerkintä. — C-duurilla ja a-mollilla ei ole kumpaisellakaan mitään etumerkintää.

Etumerkinnän mukaan muodostuu kaksi eri sarjaa duuri- ja molliasteikkoja: toiseen kuuluvat ne asteikot, joiden etumerkinnässä on #, toiseen ne, joiden etumerkinnässä on b.

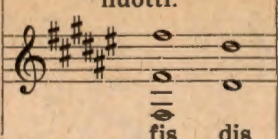
#-sarjan asteikot seuraavat toisiaan siten, että seuraavan asteikon perussävel on edellisen 5:s sävel. Siten on c-duurin 5:s sävel, g, perussävelenä sille duuriastei-

kolle, jonka etumerkintänä on yksi #, g-duurin 5:s sävel, d, sille, jonka etumerkintänä on kaksi #, j. n. e.

tulee aina uuden asteikon 7:nnen sävelen nuotin paikalle.

Siten saadaan

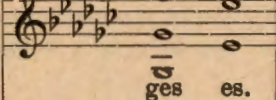
Duuriasteikko.	Etumerk. ja peruss. nuotti.	Molliasteikko.
C-duuri,	 <p data-bbox="567 546 692 565">c g</p>	a-molli,
G-duuri,	 <p data-bbox="567 694 692 728">g d</p>	e-molli,
D-duuri,	 <p data-bbox="567 857 692 877">d a</p>	h-molli,
A-duuri,	 <p data-bbox="567 1040 692 1055">a e</p>	fis-molli,
E-duuri,	 <p data-bbox="567 1188 692 1218">e b</p>	cis-molli,
H-duuri,	 <p data-bbox="567 1366 692 1396">b f#</p>	gis-molli,

Duuriasteikko.	Etumerk. ja peruss. nuotti.	Molliasteikko.
Fis-duuri,		dis-molli.
	fis dis	

\flat -sarjan asteikot seuraavat toisiaan siten, että seuraavan asteikon perussävel on edellisen 4:s sävel, (eli viides alaspäin). C-duurin 4:s sävel f tulee siis perussäveleksi sille duuriasteikolle, jonka etumerkintänä on yksi \flat .

Uusi \flat tulee aina seuraavassa asteikossa 4:nnen sävelen nuotin paikalle. ♪

Duuriasteikko.	Etumerk. ja perussäv. nuotti.	Molliasteikko.
C-duuri,		a-molli,
	c a	
F-duuri,		d-molli,
	f d	
B-duuri,		g-molli,
	b es	
Es-duuri,		c-molli,
	es c	

Duuriasteikko.	Etumerk. ja perus- säv. nuotti.	Molliasteikko.
As-duuri,		f-molli,
Des-duuri,		b-molli,
Ges-duuri,		es-molli.

Asteikkojen sävelistä 1:nen on *perussävel*, 5:s *huippusävel* *), 4:s *leposävel* *) ja 7:s *johtosävel*. (7:s on johtosävel vain silloin, kun se on puolisävelaskelta matalampi kuin perussävel).

Samoin kuin voidaan muodostaa asteikko alkaen mistä sävelestä hyvänsä, samoin voidaan merkitä laulu minkä asteikon sävelillä (duurilaulu duurin, mollilaulu mollin) hyvänsä, siis *muuttaa* se korkeammalle tai matalammalle. Esim. laulukirjassa on sama sävelmä (11 ja 14) d-mollissa ja e-mollissa.

Samaan asteikkoon kuuluvat sävelet muodostavat *sävellajin*.

Harvat sävelmät ovat sävellettyjä siten, että niissä on käytetty yksinomaan saman asteikon säveliä, eli että

*) Tri I. Krohnin mukaan.

ne koko ajan pysyvät samassa sävellajissa, vaan ne *siirtyvät* välillä toisiinkin sävellajeihin.

Tavallisin siirto on duurissa huippusävelen duurias-teikkoon, mollissa rinnakkaiseen duuriasteikkoon.

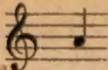
VII luku.

Laulukirjassa ovat laulut merkittyinä ainoastaan yksillä nuoteilla, joten naiset ja miehet laulavat samojen nuottien mukaan. Ja kuitenkin on miesääni paljon matalampi kuin naisääni. On selvää, että ainoastaan jompikumpi voi laulaa todellisesti niitä säveliä, joita näillä nuoteilla on merkitty.

Tähän saakka on tässä kirjassa edellytetty laulettavan mielivaltaisesti alotetusta sävelestä, jolloin todellinen nuottien määräämä sävelkorkeus ainoastaan sattumalta on tullut käytetyksi. Useimmat ihmiset eivät voi ilman apukeinoa löytää oikeata alkusäveltä. Ainoastaan hyvin harvoilla se taito on synnynnäinen. Jotkut voivat ahkeran harjoituksen avulla saavuttaa sitä jossain määrin.

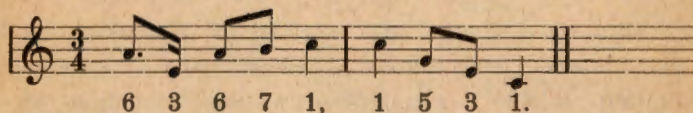
Soittokoneista, joilla on kiinteä ääni, kuten pianolla ai harmoniolla, voi saada oikean sävelen. Mutta viulu ei anna täsmälleen oikeata säveltä, sillä viulu on *virittävä* joka kerraksi, kun sitä käytetään, joten sen sävel välistä voi olla matalampi, toiste korkeampi.

Oikean alkusävelen antaa myös *sävelrauta* tai *sävelpilli*. Tavallisimmin sellainen soi yksiviivaisen oktaavin

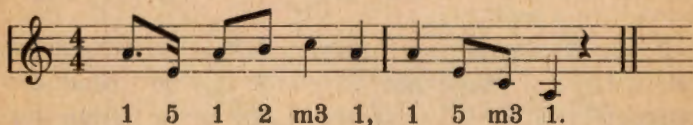
a-sävelen, joka merkitään . Siitä täytyy eri kaavoja tai kolmisointuja käyttämällä löytää kunkin eri asteikon perussävel. Helpointa on päästä niihin sävel-lajeihin, joissa a on yhtenä sävelenä.

Merkitsemme tähän ne kaavat, joiden avulla löydetään kunkin eri asteikon perussävel. Kaavan jälkeen on parasta laulaa heti kolmisointukin.

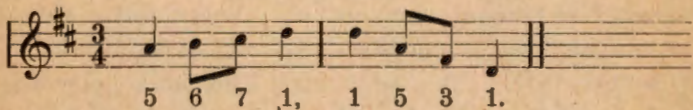
C-duuri.

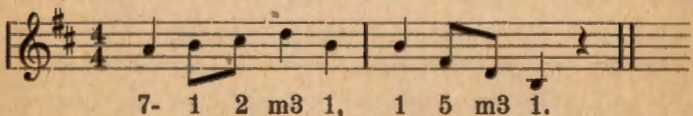
A-molli.

D-duuri.

H-molli.

E-duuri.

4 3 4 2 1, 1 5 1 3 1.

Cis-molli.

m6 5 m6 4 m3 1, 1 m3 5 1 1.

F-duuri.

3 4 2 1, 1 3 5 3 1.

D-molli.

5 m6 4 m3 1, 1 m3 5 1 1.

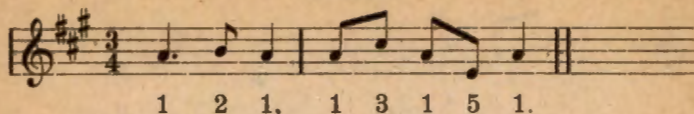
G-duuri.

2 1, 1 3 5 3 1.

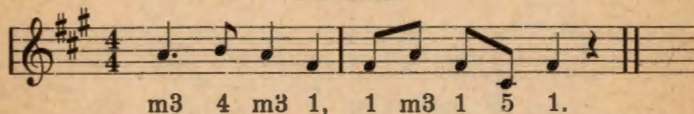
E-molli.

4 m3 1, 1 m3 5 m3 1,

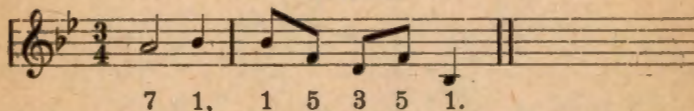
A-duuri.

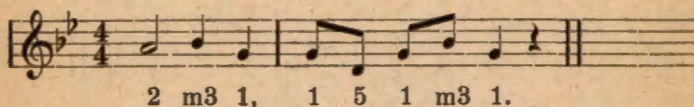
Fis-molli.

B-duuri.

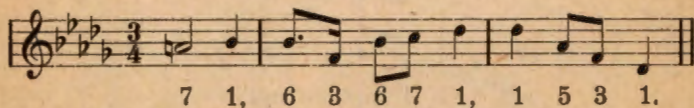

G-molli.

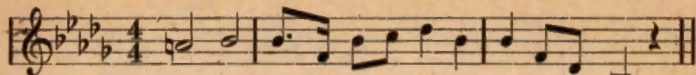

Vaikeampaa on alkusävelen löytäminen niissä asteikoissa, joihin a-sävel ei kuulu. Silloin täytyy ajatella myös sävelaskelia, esim. siirtyä puolisävelaskel korkeammalle b:hen, (b-duurin 7—1) ja sitten laulaa kaava, tai kokosävelaskel a—h.

Des-duuri.

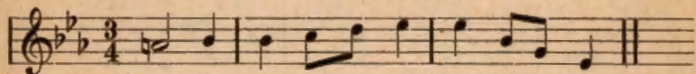

B-molli.

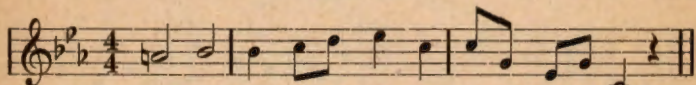
7 1, 1 5 1 2 m3 1, 1 5 m3 1.

Es-duuri.

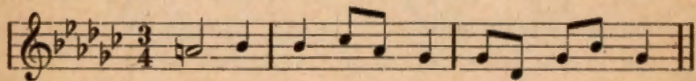
7 1, 5 6 7 1, 1 5 3 1.

C-molli.

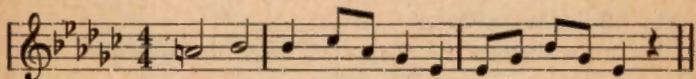
7 1, 7 1 2 m3 1, 1 5 m3 5 1.

Ges-duuri.

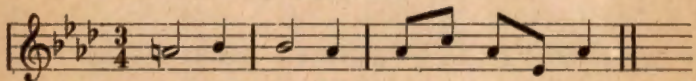
7 1, 3 4 2 1, 1 5 1 3 1.

Es-molli.

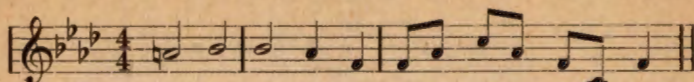
7 1, 5 m6 4 m3 1, 1 m3 5 m3 1.

As-duuri.

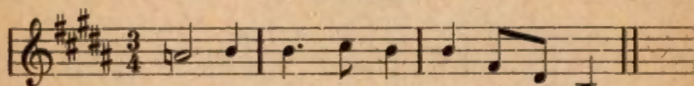
7 1, 2 1, 1 3 1 5 1.

F-molli.

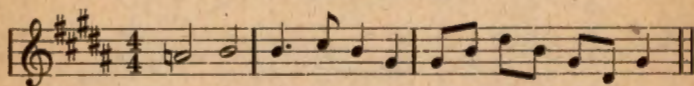
7 1, 4 m3 1, 1 m3 5 m3 1 5 1.

H-duuri.

1 2, 1 2 1, 1 5 3 1.

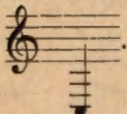
Gis-molli.

1 2, m3 4 m3 1, 1 m3 5 m3 1 5 1.

Yksiviivainen oktaavi on niin korkea, että naisääni voi sen kokonaan mukavasti laulaa. Miesäänen vastaava (mukavimmin laulettu) oktaavi on pieni oktaavi (Kts. I lukua). Laulukirjan nuottien osoittamaa todellista korkeutta voivat siis naisäänet laulaa. Miesäänet laulavat siksi niiden nuottien mukaan oktaavin matalammalla, kuin nuotit merkitsevät.

Jos tahdottaisiin tämän merkintätavan mukaan merkitä miesäänien todellinen sävelala, tulisi miesten matala c merkityksi

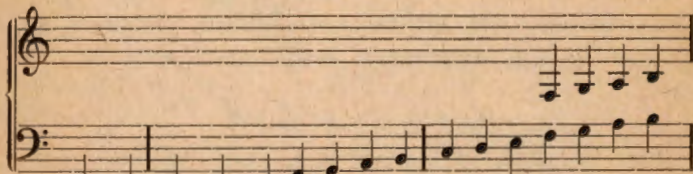
Mutta toisella, mukavammallakin tavalla voidaan merkitä näin matalat sävelet. Tähän saakka on ollut puhetta

yhdestä ainoasta nuottiaivaimesta: eli *diskanttiavain*, (korkea avain), joka määrää g^1 toiselle viivalle. Yleisesti on käytännössä toinenkin, , *f-avain* eli *bassoavain* (matala avain), joka pannaan neljännelle viivalle ja määrää pienen oktaavin $f:n$ paikan. Sen mukaan saavat nuotit viivastolla aivan toisen nimen ja merkityksen.

Kontra okt.

Suuri oktaavi.

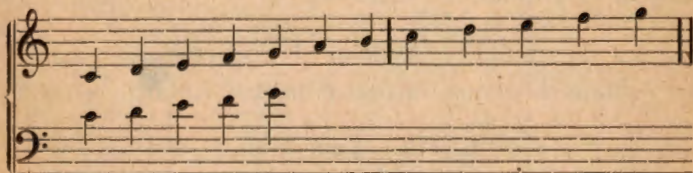
Pieni oktaavi.

A¹ H¹ C D E F G A H c d e f g a h

1-viivainen okt.

2-viivainen okt.

c^1 d^1 e^1 f^1 g^1 a^1 h^1 c^2 d^2 e^2 f^2 g^2

Kaikkien, niin naisten kuin miesten, on syytä oppia tuntemaan bassoavaimenkin nuotit. Pianoa ja harmoniota varten nuottia merkittäessä käytetään yleensä molempia avaimia: oikean käden nuotit merkitään , vasemman käden :n avulla.

Laulukirjassa on muutamissa lauluissa käytetty ♯ , milloin on tahdottu osoittaa, että joku osa laulusta on tarkoitettu erityisesti miesäänille.

L. 224. Pilvenveikko.

Loppuosassa, joka on kaksiaäninen, on tyttären lauluosan nuotit merkitty diskanttiavaimella, isän osan bassoavaimella. (Kun kaksi viivastoa on yhdistettynä $\left\{ \right\}$, on tarkoituksena, että eri laulajat laulavat yht'aikaa molempien viivastojen nuottien mukaan.)

L. 129. Käy, ystävä.

Nais- ja miesäänit laulavat tässä osaksi yhdessä, osaksi vuorotellen.

L. 242. Kalevankansan laulu.

Lopputahdit lauletaan 4-äänisesti, naisäänit ylemmiltä, miesäänit alemmiltä viivastoilta.

L. 415. Nuijamiesten marssi,
on osittain 2-ääninen: naiset ja miehet laulavat erilailla.

L. 412. Vuorolaulu.

Naiset ja miehet laulavat osaksi yhdessä, osaksi vuorotellen tai moniäänisesti.

L. 157. Kymmenen virran maa.

Paitsi laulusävelmän nuottia on tähän merkittynä *säestys* pianoa varten, jossa vasemman käden osa, alimmalla yhdistetyistä viivastoista, on merkittynä bassoavaimen nuoteilla.

Kun lapsenääni kehittyy nais- tai miesääneksi, sanotaan sen olevan *äänenumroksessa*. Tytön ääni ei silloin alaltaan muutu, — se on suunnilleen yhtä korkea kuin naisen ääni, — mutta se laajentuu ja vahvistuu. Miehen ääni taas on poikaäänestä muuttunut sekä alaltaan että soinnultaan suuresti. Pojan äänijänteet kasvavat äänenumroksen aikana, (alkaen 13—16 ikävuodella, voidaan kestää kolmekin vuotta), nopeasti, joka vaikuttaa sen, että ei silloin juuri voi eikä saakaan paljon laulaa.

Miesääni on suunnilleen oktaavin matalampi kuin poikaääni.

Yksinlaulua sanotaan vieraskielisellä nimityksellä *soololauluksi*. Sen vastakohta, monien henkilöiden yhdessä esittämä laulu, on *kuorolaulu*. Jos kaikki laulavat samaa sävelmää joko yksiaänisesti tai oktaaveissa (naiset ja miehet), on kuoro *yksiaäninen*. Jos eri henkilöt laulavat *eri ääniä*, eri sävelmiä, jotka ovat sovitettut soveltumaan yhteen varsinaisen laulun sävelmän kanssa, on kuoro *moniääninen*.

Täydellisin, monipuolisin kuoro on *sekakuoro*. Siihen kuuluu sekä mies- että naisääniä. Tavallisesti se on 4-ääninen: 2 nais- ja 2 miesääntä. Ylemmän naisäänen nimi on *sopraano*, alemman *altto*. Ylempi miesääni on *tenori*, alempi on *basso*.

Myöskin *mieskuoroista* on 4-ääninen tavallisin. Siihen kuuluu silloin I ja II tenori sekä I ja II basso.

Naiskuoro laulaa myös usein 4-äänisenä: I ja II sopraano sekä I ja II altto. Tavallisempi on ehkä 3-ääninen naiskuoro: I ja II sopr. sekä altto.

Kun kaksi tai useampia siihen soveltuvia säveliä soi

yht'aikaa, syntyy *sointu* eli *harmonia*. Moniäänisessä kuorolaulussa tulee kuultaviin sointuja.

Eri äänien sävelet peräkkäin laulettuina muodostavat *sävelmän* eli *melodian*. Tavallisesti on kuorossa korkeimmalla äänellä pääsävelmä, (eli laulun „nuotti“, kuten sitä joskus kuulee kutsuttavan).

Sävelmässä eivät sävelet eroa toisistaan ainoastaan *korkeudeltaan*, vaan myöskin *kestoltaan* (pituudeltaan) ja *voimaltaan* (iskullinen tai iskuton). Siten muodostuu *poljento* eli *rytmi*.

Laulaa *rytmillisesti* ei merkitse ainoastaan sitä, että kukin tahti lauletaan nuottiarvoiltaan oikein, vaan se tarkoittaa myöskin sitä, että sävellyksen eri osat ryhmitetään ja liitetään toisiinsa sävelmän luonteen vaatimalla tavalla. Sävelmä ei saa tulla paloitteluksi pieniin, irrallisiin osiin, mutta kuitenkin sävellyksen tärkeimpien osien tulee saada merkitsevempi huomio, kuin vähemmän tärkeiden.

Pienin yhtenäinen kokonaisuus on *säe*, joka laulussa yleensä vastaa runon säettä. Esim. laulusta 137 on ensimmäinen säe: Olet maamme armahin Suomenmaa. — Kaksi säettä yhteensä muodostaa *säeparin*. Esim. edellisten sanojen lisäksi: Ihanuuksien ihme-maa. — Sitä suurempi säkeitten yhtymä on *lauseke*.

Rytmi tulee kuorolaulussa paremmaksi, jos joku *johtaa* kuoroa, kuin jos kukin laulaja naputtaa omaa tahtiaan. Johtajan tulee seisoa kuoron edessä, joten kaikki laulajat voivat nähdä hänen *tahdinviihtaan*.

Tahtia viitataan kädellä ja käsivarren alaosalla, sekä myös *tahtipuikolla*.

Eri tahtilajeissa viitataan eri tavalla, tavallisesti kunkin tahdin tahtiosien mukaan. (On hyvä harjoittaa tahdin viittausta molemmilla käsillä.)

2 viittausta viitataan: alas, ylös.

3 viittausta: alas, ulos (viittaajasta itsestään ulospäin molemmilla käsillä), ylös.

4 viittausta: alas, sisään (viittaajaan itseensä päin), ulos, ylös.

5 viittausta, joko: alas, 2 lyhyttä viittausta sisään, ulos, ylös, tai: alas, sisään, ulos, 2 lyhyttä viittausta ylös, riippuen siitä, tuleeko sivuisku 4:nnelle vai 3:nnelle tahtiosalle.

6 viittausta: alas, 2 lyhyttä sisään, ulos, 2 lyhyttä ylös.

9-jakoisessa tahdissa on parasta viitata 3 viittausta, yksi kolmelle tahtiosalle.

Mutta viittaukset voivat tarkoittaa suurempaakin säveljaksoa, kuin tahtia, nim. säettä. Esim. säkeelle Olet maamme armahin Suomenmaa sopii viitata 4 viittausta, tai laulussa 141 voi säkeelle Kun riennämme pois nyt Suomesta antaa 6 viittausta. Mutta aina on silloin huomattava, että alaspäin-viittaukselle tulee iskullinen sävel. — Täten huomataan jo ulkonaisella viittauksella säkeeseen kuuluvan säveljakson sisäinen yhtenäisyys, kokonaisuus.

Oikean rytmin esittämiseen tulee esittäjän (tai johtajan) ymmärtää valita oikea *aikamäärä*, (*tempo*), eli kuinka nopeasti tai hitaasti joku sävellys on esitettävä.

Sen helpottamiseksi useat säveltäjät merkitsevät laulun alkuun jonkun selittävän sanan, esim. juhlallisesti, ver-

kalleen, pontevasti, hilpeästi y.m. Usein käytetään vastaavia italiankielisiä sanoja, joista muutamat ovat laulukirjassakin käytettyjä. Merkitsemme tähän tavallisimmat:

Lento, hitaasti.

Andante, käyden.

Andantino, keveästi käyden.

Moderato, kohtuullisesti.

Con moto, liikkuvasti.

Allegro, iloisesti.

Vivace, vilkkaasti.

Presto, nopeasti.

Rallentando (rall.), ritenuto (rit.) hidastellen.

Tenuto (ten.), pidättäen.

Tempo primo, ensimmäinen aikamäärä.

à tempo, varsinainen aikamäärä.

Näihin voi liittää vahvistavia sanoja, esim. poco, vähän, molto, paljon, più, enemmän.

Toisia sanoja ja useita merkkejä käytetään osoittamaan äänen voimaa:

pp. (pianissimo), hyvin hiljaa.

p. (piano), hiljaa.

mp. (mezzopiano), puolihiljaa.

mf. (mezzoforte), puolilujasti.

f. (forte), lujasti.

ff. (fortissimo), hyvin lujasti.

fff. täydellä voimalla.

crescendo (cresc.) tai vähitellen yhä lujemmin.

diminuendo (dim.) tai vähitellen yhä hiljemmin.

Kansanvalistusseuran säveljulkaisuja:

Sekakuorolauluja:

Sekäänisiä lauluja. 57 vihkoa à 50—75 p. Vihkot 1—50 2 si-
teessä à 15 mk.

Isänmaallisia lauluja. *P. J. Hannikainen*. 95 siv. Sid. 2: —.
Valikoima sekaäänisiä lauluja koulu- y.m. knoroja varten. 2 vih-
koa à 1 mk.

Mieskuorolauluja:

Miesäänisiä lauluja. 19 vihkoa à 50 p. Vihkot 1—18 sid. 12 mk.
Miesäänisten laulukuntien ohjelmistoa. *A. E. Taipale*. 1. Isän-
maallisia. 1 mk. — 2. Uusia kotimaisia. 75 p. — 3. Juhla-
lauluja ja hymnejä. 75 p. — 4. Lauluja muilta mailta. 75 p.
— 5. Sukukansain sävelmiä. 1 mk. — 6. Hautaus- ja hää-
lauluja. 1:50. Kaikki vihkot yhteensid. 10 mk.

Naiskuorolauluja:

Naisäänisiä lauluja. 18 vihkoa à 50 p. Vihkot 1—16 sid. 10 mk.

Yksiäänisiä lauluja:

Kansanopiston laulukirja. 420 laulua. Nuotit 3 mk. Sanat 85 p.
Kodin ja nuorison laulukirja. Pianosäestyksellinen 3 mk. Säes-
tyksetön 75 p.

Yksiäänisiä lauluja. 6 vihkoa à 50 p., sid. 5 mk.

Kansan laulukirja. 261 laulua. Nuotit 1:50. Sanat 50 p.

Laulunopettajayhdistyksen Laululäksy 1917. Valikoima uusimpia
opittavia kotimaisia sävellyksiä. 25 p.

Laula oikein. 10 Laulunopettajayhdistyksen valikoimaa erityisillä
oikeinlaulamishojeilla varustettua isänmaallista laulua. 25 p.

Lauluohjelmistoa. 60 tunnetuimpain säveltäjain yksinlaulutekstiä.
1 mk.

Valittuja psalmeja kanteleen säestyksellä. *I. Krohn*. 2: 50.

Hinta nid. 1:50, kart. 2 mk.

Näköispainos, Kvs-säätiön Arkisivistyksen digikirjasto

Digitoitu Suomen tiedekustantajien liiton Kopiosto-korvauksista myöntämällä apurahalla.

Alkuperäinen julkaisu:

Säveltapailun ja nuottiopin opas : kansanopistoja, kansan kuoroja ja itseopiskelua varten / kirjoittanut Paula af Heurlin. Helsingissä : Kansanvalistusseura. (Jyväskylässä : Sydän-Suomen kirjapainossa, 1917)

YKL 78.28

musiikinteoria; nuotinluku; oppikirjat; säveltapailu

ISBN 978-952-7533-40-6

URN:ISBN:978-952-7533-40-6

Kvs-säätiö (Kansanvalistusseura sr)
Helsinki 2022